

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ З РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
БІЗНЕС-ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**СУЧАСНІ ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

12 квітня 2018 р.

Черкаси-2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ З РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
БІЗНЕС-ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**СУЧАСНІ ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

12 квітня 2018 р.

Черкаси 2018

УДК 658.012.32 (063)

ББК 65.290-2я431

С 91

Матеріали збірника друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування: Збірник тез наукових робіт учасників всеукраїнської наукової конференції (м. Черкаси, 12 квітня 2018 р.). – Черкаси, Черкаський державний технологічний університет, 2018. – 79 с.

Організаційний комітет конференції:

Григор Олег	к. держ. упр., доцент, ректор Черкаського державного технологічного університету
Олександрович	
Гринько Тетяна	д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та управління підприємством Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
Валеріївна	
Лутай Лариса	д. е. н., професор, дійсний член Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України
Анатоліївна	
Фінагіна Олеся	д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Черкаського державного технологічного університету
Валентинівна	
Захарова Оксана	д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Черкаського державного технологічного університету
Володимирівна	
Проданова Лариса	д. е. н., доцент, професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Черкаського державного технологічного університету
Василівна	
Бойко Анжела	д. філ. н., доцент, завідувач кафедри філософських та політичних наук Черкаського державного технологічного університету
Іванівна	
Смерічевська Світлана	д.е.н., професор, професор кафедри логістики Національного авіаційного університету
Василівна	
Солоха Дмитро	д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки Київського національного університету культури і мистецтв
Володимирович	
Панкова Людмила	к. е. н., доцент кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Черкаського державного технологічного університету
Іллівна	
Якушев Олександр	викладач кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Черкаського державного технологічного університету
Володимирович	

ЗМІСТ

Секція: Новітні підходи до управління інноваційними та інвестиційними процесами	6
<i>Фінагіна О. В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІТ-ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗНАНЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	7
<i>Гринько Т. В., Полішко Г. Г.</i> ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	9
<i>Чичкало-Кондрацька І. Б., Буряк А. А.</i> РАЦІОНАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПРОМИСЛОВОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	11
<i>Білан О. В.</i> ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ	14
<i>Руденко О. А., Мильніченко С. М.</i> МІСЦЕ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ	16
<i>Кунаєв А. Ю.</i> НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА У АВІАБУДУВАННІ	19
<i>Дикальчук Д. Г.</i> ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	21
<i>Личко О. С., Гайдаєнко А. Р.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПЕРІОД	23
Секція: Проблеми і перспективи розвитку менеджменту та бізнес-адміністрування: теорія і практика	27
<i>Погорелов Ю. С.</i> ПРИРОДА РОЗВИТКУ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	28
<i>Козаченко Г. В., Білоусова А. Ю.</i> ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ: ВИЗНАННЯ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	30
<i>Дончик Д. І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СИТУЦІЙНОГО ПІДХОДУ В МЕНЕДЖМЕНТІ КОМПАНІЇ NOKIA	32

<i>Губський М. Ю.</i> ПОМИЛКИ У ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА ЇХ ВИПРАВЛЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ	35
<i>Чоня А.Ю.</i> СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	38
<i>Будулатій В. С.</i> ФУТБОЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК НАПРЯМ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	40
<i>Біличенко Н. А.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТИВНІСТЮ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	42
<i>Секція: Теорія і практика управління соціально-економічним розвитком: підприємство, регіон, країна</i>	45
<i>Плаксюк О.О., Матвієнко О. Д.</i> УЗГОДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ	46
<i>Фоміна О. О., Точилова А. Ю.</i> ІНФОРМАЦІЙНА АСИМЕТРІЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	48
<i>Коваленко Ю. О.</i> ЩОДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	50
<i>Якушев О. В.</i> НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВИДІВ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ КЛАСТЕРІВ	52
<i>Буколова В. В.</i> ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ	54
<i>Горохова Л. П., Скібська К. О., Зеленський В. В.</i> РЕГІОНАЛЬНІ РИНКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	56
<i>Миргородська Д. О.</i> АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ РИНКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	59
<i>Секція: Перспективи розвитку аграрного менеджменту</i>	62
<i>Проданова Л. В., Борецька Ю. В.</i> ІНВЕСТИЦІЇ В АПК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ	63

<i>Чумаченко Є. С., Чумаченко Ю. С.</i> РОЛЬ МАРКЕТИНГУ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	66
<i>Дмитренко Б. В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	68
Секція: Сучасні технології бізнес-освіти та управління знаннями	71
<i>Довгун Я. О.</i> НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ	72
<i>Вишневська А. О.</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ОСВІТИ В ЧАСТИНІ БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ	74
<i>Супрун В.О.</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ	76

СЕКЦІЯ: НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНИМИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИМИ
ПРОЦЕСАМИ

Фінагіна О. В.
д. е. н., професор
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІТ-ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗНАНЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сучасна система знань менеджменту набуває стрімкого розширення напрямів дослідження в умовах входження світової спільноти в епоху інформаційної економіки та системного розвитку інформатизації. Визнання отримує нова галузь менеджменту – інформаційний менеджмент, який одночасно має усі риси інноваційності та прояви суспільного прогресу.

Україна активно нарощує потенціал ІТ-галузі, поступово відкриває для себе нові ринки та види діяльності, пов'язані з інформаційною діяльністю. За результатами 2017 року ІТ-сектор України продовжив своє зростання більш високими темпами, ніж економіка країни в цілому. За даними аудиторської компанії PwC, в 2017 році ринок ІТ виріс на 20%. За даними комітету з інформаційних технологій Європейської Бізнес Асоціації, в 2017 році податкові надходження від ІТ-сектора в державний бюджет збільшився на 38% проти показника попереднього року і склали 7,8 млрд. грн., а експорт ІТ-послуг збільшився до 3,6 млрд дол. Інформаційні технології впевнено займають третю позицію за рівнем експортних надходжень, поступаючись тільки агробізнесу та металургії. Внесок ринку ІТ в економіку в минулому році склав близько 4% ВВП країни, і в наступні роки продовжить збільшуватися [1].

Такий процес відбувається стрімко, в форматі повного невтручання влади та великого бізнесу. Тобто процеси інформатизації, комп'ютеризації, формування внутрішнього інформаційного ринку проходять хаотично, безсистемно. Інформаційна асиметрія в межах національної економіки лише поглиблюються, а лідери ІТ-галузі нарощують обсяги діяльності на світових ринках, фактично забувши про національного виробника та відсталість на десятки років промисловості, сфери послуг від світового науково-технічного прогресу. Такі проблеми розвитку ІТ-галузі в внутрішньому просторі України набувають вже системного характеру і можуть перерости в негативні тенденції та відповідні сценарії. Відсутність політики системного дослідження, науково обґрунтованого регулювання розвитку інформаційного ринку не відповідає економічним інтересам країни.

Також посилюється конкуренція на інформаційному ринку не лише між країнами та провідними корпораціями: на принципово новий рівень виходить конкуренція між людським та штучним інтелектом. І це питання вирішується в площині науки та її інтегрування з бізнесом, культурою.

Але найбільш вірогідним слід визнати позитивний сценарій розвитку українського ІТ-ринку. На думку провідних експертів та фахівців ІТ-галузі, при

збереженні існуючих темпів зростання, через 5 років інформаційні технології зможуть вийти на друге місце в структурі українського експорту (табл. 1).

Таблиця 1

Експорт ІТ-індустрії в 2015-2025 рр.

Рік	Експорт ІТ-індустрії, млрд. дол.
2015	3,9
2016	3,2
2017	3,6
2018 (прогноз)	4,5
2020 (прогноз)	6,0
2025 (прогноз)	8,4

Джерело: Асоціація «IT Ukraine»

За оцінками компанії Global Logic Україна, за сприятливих умов, до 2025 року сектор інформаційних технологій може вирости до 8,4 млрд. дол., або в 2,3 рази, а кількість робочих місць збільшиться до понад 240 тис. осіб.

Постає актуальне питання: як може розвиватися ІТ-ринок в наступні 2-3 роки? Якщо не з'явиться непередбачуваних регуляторних бар'єрів, а політична ситуація всередині країни буде стабільною, український ринок ІТ-послуг чекають розвиток і зростання. До 2020 року кількість інженерів зросте практично в два рази – до 200 000 спеціалістів, а обсяг валютної виручки (за підрахунками PwC) зросте до 5,4 млрд.дол. (за підсумками 2017 року ця цифра становила 3,6 млрд. дол.). Безумовно, будуть розвиватися і продуктові напрямки – цьому посприяють як розвиток стартап-культури, так і велика кількість іноземних інвестицій [2].

Стрімкого розвитку набувають міста-центри української ІТ-галузі: перше місце – за Києвом, друге – посідає Львів; цікавими для інвесторів та перспективними визнано Одесу, Харків та Львів; в колі активної дії ІТ-кластерів знаходяться Черкаси та Вінниця.

Формується та набуває свого визнання іміджева складова розвитку українського ІТ-ринку: з одного боку – це позитивні іміджеві проєкції на сприйняття бізнесу, фахівців галузі на світових ринках; з іншого – наявність інформаційних невідповідностей та загроз з негативною (неправдивою) інформацією щодо особливостей ведення бізнесу, якісних характеристик ділового середовища, форматів культури та інших питань.

На думку фахівців, основними драйверами зростання ринку в Україні стануть роздрібні продажі, оновлення існуючих систем. У деякій мірі, драйвером буде створення нових систем і платформ.

Вирішальним постає позитивний вплив та системне втручання держави в процеси розвитку з позиції непрямого регулювання та форматування процесів на засадах знань інформаційного менеджменту. Перспективними для нашої країни постають актуальні питання:

– формування цивілізованого ринку інтелектуальної власності, відповідного за своїми засадами та інституціями до Європейського Союзу;

– посилення прозорості ведення бізнесу та його системна соціалізація на платформі приєднання до стандартів корпоративної соціальної відповідальності Європи;

– залучення до ІТ-прогресу системи освіти в контексті активної співпраці та інтеграції накопичених потенціалів бізнесу та освіти;

– покращення умов ведення бізнесу та формування ділової культури ІТ-галузі у відповідності до економічних та соціокультурних інтересів суспільства;

– пільгові конкурентні умови ведення ІТ-бізнесу та формування національної моделі оподаткування ринку ІТ-послуг;

– розробка та впровадження кластерної політики держави на ІТ-ринку;

– накопичення системи знань інформаційного менеджменту та визнання цього напрямку менеджменту як найпрогресивнішого в проекції на 15-20 років.

Саме рекомендовані заходи та залучення спеціальних механізмів, інструментів розвитку ІТ-галузі сформує в Україні національну модель управління знаннями з ключовим центральним елементом – інтелектуальним капіталом нації та системним розвитком інформаційного менеджменту.

Література

1. ІТ України. Помогать нельзя мешать. URL : <https://news.finance.ua/ru/news/-/419649/it-ukrainy-pomogat-nelzya-meshat>.

2. ІТ-потенціал України и инвестиции: сколько нужно и сколько можно. URL : <https://mind.ua/ru/openmind/20180838-it-potencial-ukrainy-i-investicii-skolko-nuzhno-i-skolko-mozhno>.

УДК: 336.016

Гринько Т. В.

д. е. н., професор

Полішко Г. Г.

к. е. н., доцент

Дніпровський національний університет ім. Олесья Гончара

м. Дніпро

ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Інвестиційна діяльність підприємств є одним із найбільш вагомих факторів економічного зростання, що визначає його доброякісний характер. Здійснення інвестицій призводить до зростання національного багатства та приросту доданої вартості. Більш того, активізація інвестиційної діяльності є діагностичною ознакою подолання кризових явищ в економіці. Проте, як відзначається у праці [3, с. 113], рівень інвестування в українській економіці

свідчить про протилежне – при нормі інвестування у 25 % до ВВП її рівень у останні роки не перевищує 18,4 % і має тенденцію до зниження. Найбільш вагоме значення для забезпечення розвитку національної економіки має інвестиційна діяльність у царині капітальних інвестицій.

Питання пошуку інвестиційних ресурсів є одним із перших і найбільш вагомих питань, що постає перед підприємствами [1, с. 17]. Підприємства реального сектору економіки мають об'єктивні та суб'єктивні обмеження у формуванні джерел фінансових ресурсів для фінансування інвестиційної діяльності. Ці обмеження пов'язані з низкою факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх і часто залежать від сукупності специфічних небезпек та загроз, які існують в економіці. Значна частка обмежень також визначається специфікою залучення ресурсів до інвестиційної діяльності.

Перелік таких обмежень може бути фіксований на основі стандартного поділу інвестиційних ресурсів на внутрішні та зовнішні, власні та позикові [1, с. 894].

Для зовнішніх інвестиційних ресурсів основні обмеження зумовлюються необхідністю вилучення їх із зовнішнього економічного середовища. Таке вилучення несе за собою додаткові трансакційні витрати, потребує тривалого часу, має певні фінансові та інституційні ризики. Нестабільне економічне середовище несе також низку системних загроз, пов'язаних із фінансовою самостійністю підприємства при доброму рівні його фінансової незалежності (чи навіть втратою контролю над ним). Механізм залучення зовнішніх фінансових ресурсів в Україні не функціонує стабільно і передбачає тільки одну форму участі зовнішніх інвесторів, що забезпечує мінімізацію їх ризиків – участь у капіталі. Для вже існуючих підприємств це означає проведення організаційних змін чи організаційне відокремлення інвестиційного проекту, що суттєво збільшує термін його реалізації та зменшує прибутковість. Обмеження, що існують у ринкових способах залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів є настільки суттєвими, що доцільним вважають формування державно-приватного партнерства навіть у тих випадках, коли підприємство провадить прибуткову господарську діяльність [2, с. 11].

Використання внутрішніх інвестиційних ресурсів обмежене, як правило, їх недостатністю. Така недостатність ресурсів властива як в цілому підприємствам України, так і окремим їх групам [2, с. 9]. Більшість вітчизняних підприємств працюють нині в умовах дефіциту фінансових ресурсів, тому вилучення їх значної частки з обороту на тривалий термін спричинює ситуативну фінансову кризу на підприємстві. Вилучення ресурсів із обороту не просто зменшує запас міцності підприємства, а й визначає прямі втрати доходу від обмеження коштів, що знаходяться в обороті. Якщо підприємство має достатню кількість фінансових ресурсів, то слід враховувати і те, що суттєві інвестиційні ризики акумулюються на підприємстві.

Визначення співвідношення між власними та позиковими коштами як джерелами інвестиційних ресурсів, як відомо, обумовлюється їх співвідношенням у загальній структурі фінансових ресурсів підприємства. Мова йде не тільки про забезпечення фінансової залежності / незалежності

підприємства, а й про зміну загальної вартості всіх ресурсів, зміну вартості підприємства в цілому, загальну спроможність фінансувати використання ресурсів, забезпечити платіжне обслуговування їх використання тощо.

Слід враховувати також і те, що більшість наведених обмежень є якісними, не піддаються кількісній оцінці, тому відсутня можливість обґрунтувати оптимальне співвідношення джерел інвестиційних ресурсів на основі параметричних залежностей між їх структурою і прибутковістю та ризиком інвестиційного проекту. Загальний перелік обмежень на визначення структурного співвідношення джерел інвестиційних ресурсів за своїм складом є таким, що породжує дилему вибору, яка часто не піддається вирішенню. Подолання інвестиційної пасивності підприємств України лежить у царині зняття якісних інституційних обмежень щодо залучення інвестиційних ресурсів.

Література

1. Ангелко І. В. Основні джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства в умовах його розвитку/ І. В. Ангелко// Young Scientist. – 2015. – № 2 (17). – С. 893-897.
2. Жученко З. О. Інвестиційні ресурси підприємств: механізм регулювання/ З. О. Жученко// Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 20. – С. 16-19.
3. Чорній Б. П. Механізм залучення інвестиційних ресурсів у підприємства розподілення електроенергії. Автореф. дисс.... канд. екон. наук. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Київ: НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2017. – 25 с.
4. Феєр О. В. Інвестиційне забезпечення діяльності вітчизняних підприємств/ О. В. Феєр// Науковий вісник Мукачівського державного університету. – Мукачів, 2016. – С. 112-117.

УДК: 339.727.22

Чичкало-Кондрацька І. Б.

д.е.н., професор

Буряк А. А.

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
м. Полтава*

РАЦІОНАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПРОМИСЛОВІСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Раціональність використання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) на рівні регіону є однією із найважливіших складових ефективності економічної системи загалом. З метою визначення раціональності й ефективності використання ПІІ в економіці регіонів-реципієнтів, нами розраховано коефіцієнти участі ПІІ у соціально-економічних показниках регіонів. Так,

коефіцієнт участі ПІІ в експорті регіону обчислений нами як відношення частки ПІІ регіону у всеукраїнських потоках інвестицій до частки експорту регіону в загальноукраїнському експорті. Аналогічно обчислено коефіцієнт участі ПІІ в обсягах реалізованої промислової продукції, в обсягах доходів населення та у валовому регіональному продукті (табл. 1). Значення коефіцієнту більше одиниці свідчить про те, що частка ПІІ в регіоні перевищує показники регіональної економіки, а при значенні індексу менше одиниці – навпаки.

Таблиця 1

Основні коефіцієнти участі ПІІ у соціально-економічних показниках регіонів, 2016 р.

Регіон	Коефіцієнт участі ПІІ в експорті товарів	Коефіцієнт участі ПІІ в обсягах реалізованої промислової продукції	Коефіцієнт участі ПІІ в обсягах доходів населення	Коефіцієнт участі ПІІ у валовому регіональному продукті
1	2	3	4	5
Вінницький	0,19	0,18	0,15	0,17
Волинський	0,38	0,57	0,32	0,42
Дніпропетровський	0,55	0,56	0,95	0,88
Донецький	0,44	0,43	0,73	0,72
Житомирський	0,66	0,55	0,34	0,44
Закарпатський	0,29	1,07	0,46	0,69
Запорізький	0,35	0,31	0,47	0,50
Івано-Франківський	1,27	1,18	0,74	0,91
Київський	0,90	0,94	0,96	0,78
Кіровоградський	0,11	0,11	0,07	0,07
Луганський	0,78	0,55	0,49	0,72
Львівський	1,10	1,13	0,69	0,80
Миколаївський	0,15	0,32	0,27	0,27
Одеський	1,27	1,97	0,90	1,06
Полтавський	0,63	0,37	0,71	0,50
Рівненський	0,64	0,40	0,24	0,33
Сумський	0,32	0,28	0,19	0,25
Тернопільський	0,31	0,32	0,13	0,19
Харківський	1,56	0,62	0,67	0,68
Херсонський	1,22	0,69	0,39	0,52
Хмельницький	0,51	0,28	0,16	0,22
Черкаський	0,62	0,30	0,31	0,32
Чернівецький	0,40	0,33	0,08	0,15
Чернігівський	0,48	0,32	0,26	0,32
м. Київ	2,28	2,98	3,17	2,29

Джерело: розраховано авторами

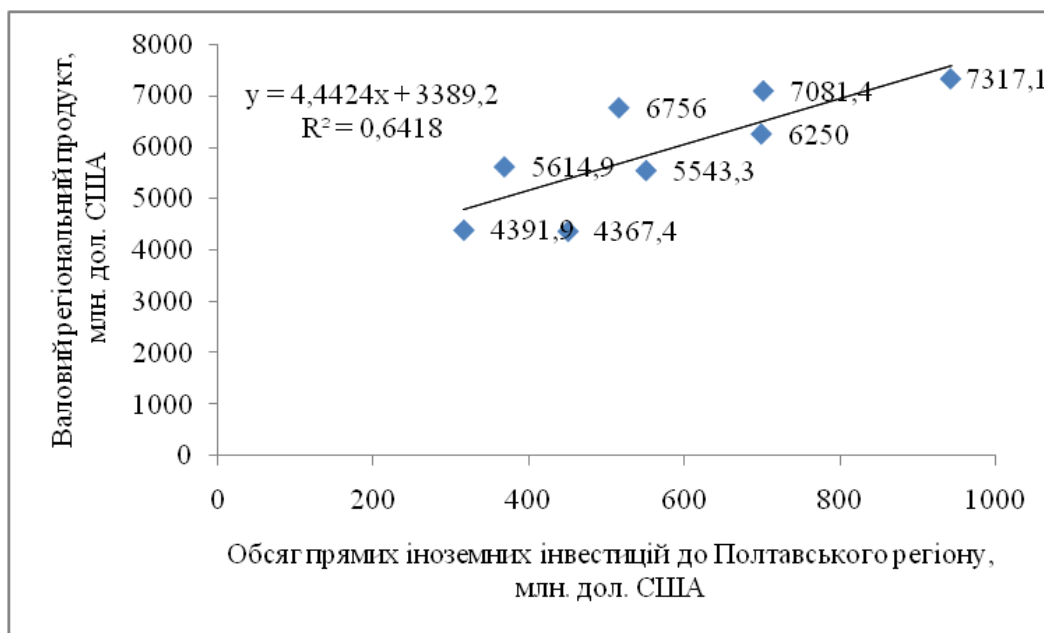
За результатами обчислень, для Івано-Франківського, Львівського, Одеського, Харківського, Херсонського регіонів та м. Київ характерне перевищення частки ПІІ над експортом регіону. Закарпатський, Івано-Франківський, Львівський, Одеський регіони та м. Київ характеризуються

перевищенням частки ПІІ в регіоні над обсягами реалізованої промислової продукції. Коефіцієнт участі ПІІ в обсягах доходів населення має позитивне значення лише у м. Київ. Одеський регіон та м. Київ характеризуються перевищенням частки ПІІ над показники регіональної економіки. Для Вінницького, Кіровоградського, Миколаївського, Сумського, Тернопільського та Чернівецького регіонів характерне досить низьке значення коефіцієнтів участі ПІІ у соціально-економічних показниках, що говорить про недостатню активність цих регіонів у залученні ПІІ.

Окрім того, на нашу думку, задля визначення ефективності використання ПІІ в економіці регіонів-реципієнтів доцільно виявити вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток регіону. На прикладі Полтавського регіону теоретично припускаємо, що ПІІ лінійно впливають на валовий регіональний продукт. На основі статистичних даних фактора X і показника Y для лінійної економетричної моделі $y = a + vx$ знаходимо коефіцієнти регресії a і v . Для цього розв'язуємо систему рівнянь:

$$\begin{cases} \sum y_i = a \cdot n + v \sum x_i; \\ \sum y_i x_i = a \sum x_i + v \sum x_i^2. \end{cases} \quad (1.1)$$

Розрахувавши параметри системи рівнянь, маємо економетричну модель $y = 3389 + 4,44x$. Використовуючи критерій Фішера з надійністю $P = 0,8$ перевіряємо статистичну гіпотезу про адекватність прийнятої економічної моделі статистичним даним (рис. 1).

Рис. 1 Лінія тренду та коефіцієнт множинної детермінації на емпіричній лінії регресії

Джерело: розроблено авторами

Отже, знайшовши коефіцієнти регресії a і b , можна зробити такий висновок – із збільшенням кількості ПІІ на 1 млн. дол. США, обсяг ВРП у Полтавському регіоні зростає на 4,44 млн. дол. США.

УДК 330.322

Білан О. В.

к. е. н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ

Намагання подолати наслідки фінансової кризи, як в Україні, так і в розвинених країнах світу, потребують розробки сучасних механізмів реформування економічних систем та залучення додаткових фінансових ресурсів. Світовий досвід боротьби із негативним впливом кризових явищ на стан економіки демонструє збільшення обсягів залучення зовнішніх джерел фінансування, а саме – іноземних інвестицій, адже подолати економічні втрати не можливо лише коштом власного капіталу.

Залучення іноземних інвестицій в економіку країни є невід'ємною складовою інвестиційної політики держави, а сприятливий інвестиційний клімат стимулює підвищення рівня довіри інвесторів. Ключова роль у процесі отримання іноземного капіталу належить державі. Наявна в Україні система державного фінансового регулювання іноземних інвестицій має низку недоліків та проблемних аспектів, таких як: неузгодженість дій органів виконавчої влади щодо отримання та регулювання інвестицій; зосередження основних регулятивних функцій інвестування на загальнодержавному рівні тощо.

У напрямі реформування інвестиційної політики та сприяння залученню іноземних інвесторів на рівні держави формуються відповідні державні програми, концепції та вдосконалюється законодавство. Але, не зважаючи на значні зусилля з боку уряду, довіра потенційних інвесторів залишається незначною. Так, для створення максимально прийнятних умов інвестування в Україну, у березні 1996 р. було прийнято Закон України «Про режим іноземного інвестування». У II розділі Закону визначено державні гарантії захисту іноземних інвестицій, як загалом, так й у розрізі можливих змін вітчизняного законодавства [1]. З метою захисту майнових інтересів інвесторів 2005 р. було прийнято Постанову Правління НБУ «Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну», яким затверджено Положення «Про порядок іноземного інвестування в Україну». Положенням визначаються основні засади здійснення іноземних інвестицій в Україну в грошовій формі [2].

Але, як свідчить статистична інформація, рівень іноземного інвестування залишається вкрай низьким (табл. 1). Як свідчать дані табл. 1, обсяги прямих інвестицій у нашу державу скорочуються, й наразі знаходяться на рівні нижчому ніж у 2009 р. Причинами відтоку іноземного капіталу із України є високі витрати, низька конкурентоспроможність промисловості, «непрозорість» схем і адміністративні бар'єри реєстрації інвестицій.

Варто зазначити, що збільшення інвестицій можливе лише шляхом впровадження загальнодержавних заходів поліпшення інвестиційного клімату та його адаптування до міжнародних стандартів. У цьому випадку доречним є спрямування наявних державних ресурсів на поліпшення інфраструктури, зниження рівня корупції, розвитку корпоративних фінансів, підготовки кваліфікованих та досвідчених працівників.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в економіці України

Станом на	Усього, млн. дол. США	У тому числі з	
		країн ЄС	інших країн світу
01.01.2010	38 992,9	31 538,4	7 454,5
01.01.2011	45 370,0	36 969,1	8 400,9
01.01.2012	48 197,6	39 268,9	8 928,7
01.01.2013	51 705,3	41 132,3	10 573,0
01.01.2014	53 704,0	41 032,8	12 671,2
01.01.2015	40 725,4	31 046,9	9 678,5
01.01.2016	36 154,5	26 405,6	9 748,9
01.01.2017	37 655,5	26 099,2	11 556,3

Джерело: складено автором за [3]

Основними напрямками, які необхідно вжити на загальнодержавному рівні, на нашу думку, з метою оптимізації інвестиційних потоків є: а) інституційні реформи, спрямовані на підвищення рівня ринку цінних паперів та корпоративного управління, зменшення ролі держави в економіці та створення сприятливого бізнес-середовища для розвитку малого бізнесу, як потенційного інвестора; б) структурні реформи для подальшої диверсифікації та модернізації економіки з галузевою диверсифікацією залучення іноземних інвестицій; в) реформи розвитку інфраструктури, спрямовані на регіональний розвиток; г) вдосконалення системи страхування та перестраховування ризиків.

Отже, іноземні інвестиції є одним з факторів модернізації економіки та становлення її на шлях стабільного економічного зростання. На сучасному етапі залучення та ефективне використання іноземного капіталу мають велику значимість як потенційні фактори, що сприяють виходу країни з економічної кризи. Тому питання, щодо створення продуманої інвестиційної політики, формування привабливого інвестиційного клімату з метою кількісного та якісного збільшення іноземних інвестицій, побудова системи ефективного використання інвестицій та підвищення якості управління інвестиційними процесами в найближчій перспективі повинні стати основними пріоритетами дій уряду.

Література

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Положення НБУ «Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну»: Постанова НБУ № 280 від 10.08.2005. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0947-05?info=1>.
3. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2010–2016 роках: статистичний збірник / [за редакцією І. С. Петренко]. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – 42 с. – С. 7.

УДК: 330.322:338.2(477)

Руденко О. А.
Мильніченко С. М.
к.е.н., доцент
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси

МІСЦЕ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ

Розвиток інвестиційної сфери економіки завжди займав основне місце в економічній думці. Категорія інвестицій є елементом економічного зростання господарської діяльності як України так і держав світу. Як в зарубіжній так і в вітчизняній економічній літературі під інвестиціями прийнято розуміти здійснення певних економічних процесів в теперішній час для того, щоб у майбутньому отримати доходи. Це поняття вважається домінуючим.

В сучасних словниках термін «потенціал» (від лат. «potentia») тлумачиться як засоби, запаси, джерела, які можуть бути використані [1]. Водночас у таких словниках (наприклад, під редакцією Бутромєєва В. та ін.) наводяться дві дефініції даного поняття: перша визначає його як сукупність наявних засобів, можливостей, джерел; друга – як суто фізичний аспект: точкова енергетична характеристика будь-якого силового поля [2, с. 275]. У Великій Радянській енциклопедії поняття «потенціал» трактується як сила, потужність, можливість, здатність, що існує в прихованому вигляді і здатна проявитися за певних умов [3, с. 428]. «Великий енциклопедичний словник» трактує потенціал, по-перше, як засоби, запаси, джерела, що є в наявності і які можуть бути мобілізовані, приведені в дію, використані для досягнення визначених цілей, реалізації плану, розв'язання завдання, по-друге, як можливості окремої особи, суспільства, держави в конкретній галузі, зокрема економіці [4].

Відтак реалізація поняття потенціал, як і інноваційно-інвестиційний потенціал, потребує всіх трьох його складових, іманентно притаманних умов. Вітчизняні та іноземні вчені також по різному трактують поняття потенціал. Г.

Нойбауер та В. Архангельський розглядають потенціал як засоби, запаси, джерела, що можуть бути використані для вирішення певного завдання, досягнення визначеної мети, можливості окремого індивіда, суспільства, держави в певній сфері [5, с. 65].

Сьогодні науковці активно поширюють сфери досліджень потенціалів різних сфер економіки та менеджменту. Особливої уваги потенціалу як предмету та об'єкту дослідження приділяють в системі знань менеджменту та вивчають, позиціонують – економічний та ресурсний, інвестиційний та інноваційний, інтелектуальний та інформаційний, соціальний та культурний потенціали. Така зацікавленість в дослідженні є пов'язаною унікальною можливістю визнати ключові характеристики цієї категорії – синергетичність внутрішньої структури, дію інтеграційної функції, новітні внутрішні характеристики та комунікації та ін.

Трактування поняття «інвестиційний потенціал» має ресурсну, конкурентоспроможну, накопичувальну, управлінську, фінансову, економічну спрямованість. Надамо авторське визначення категорії інвестиційний потенціал з урахуванням одночасно управлінського та ринкового спрямування: «інвестиційний потенціал» – це сукупність ресурсів та їх можливість бути перетвореними на капітал для забезпечення потреб ринку.

Інвестиційний потенціал як складова загального економічного потенціалу країни є важливим елементом цієї комплексної системи, який має ретельно аналізуватися під час організації інвестиційної діяльності. Саме визначення інвестиційного потенціалу дає можливість побудувати ефективну державну та регіональну інвестиційну політику, що є необхідною умовою для розвитку усього господарського комплексу як підприємства, регіону, так і національної економіки.

Загалом, інвестиційний потенціал відіграє значну роль у механізмі здійснення інвестиційної діяльності підприємств та національного. Економічне зростання національної економіки неможливе без змін у механізмах формування та відтворенні інвестиційного потенціалу регіонів. Глобалізаційні процеси сьогодення зобов'язують Україну до пошуку альтернатив та шляхів забезпечення регіонального економічного зростання, найнеобхіднішою передумовою якого і є інвестиційний потенціал.

Взаємозв'язок потенціалів в результаті надасть можливість просторового розвитку національної економіки. Отже, формування інвестиційного потенціалу відбувається за рахунок поступового свідомого чи несвідомого накопичення інвестиційних можливостей, що не можуть бути реалізовані миттєво. При цьому в економіці інвестиційних можливостей завжди більше, ніж наявних інвестиційних ресурсів.

Розглянемо суть потенціалу країни в динамічній економічній системі. Це дозволить визначити основні складові економічного потенціалу та оцінити місце інвестиційного потенціалу у його складі. Такі знання потрібні для дослідження тенденцій формування інвестиційного потенціалу у складових економіки на рівні держави та їх регіонів (рис. 1).

Рис. 1 Місце інвестиційного потенціалу країни в трансформаційній економічній системі

Джерело: розроблено авторами

Відповідно до особливостей економічного потенціалу України, автор виділяє три групи потенціалів, які формуються залежно від можливостей та перспектив розвитку інвестиційного потенціалу країни в цілому: базовий потенціал (тобто наявність вже існуючих ресурсів та можливостей розвитку), потенціал трансформаційної економіки (тобто ресурси та можливості розвитку в період економічних змін) та потенціал розвитку (потенціал, котрий є основою для розвитку економічної системи).

Інвестиційний потенціал доцільно розглядати у тісному взаємозв'язку та взаємовпливі зазначених груп потенціалів з інтелектуальним, земельним, ресурсно-сировинним, енергетичним, інфраструктурним, інноваційним, інституційним, споживчим, кліматичним, геополітичним та правовим потенціалами. На думку автора, потенціал країни – це сукупність інвестиційних ресурсів.

Література

1. Сучасний словник іншомовних слів / [уклад. О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
2. Словарь иностранных слов с приложениями / [ред. В. Бутромеев]. – М. : «Престиж книга»; «РИПОЛ Классик», 2006. – 544 с.
3. Большая Советская Энциклопедия : в 30 т. / [ред. Б.А. Введенский]. – М. : «Советская энциклопедия», 1969–1978. Т. 20. – 1975. – 428 с.
4. Большой энциклопедический словарь / [ред. А.М. Прохоров]. – СПб. : Большая Рос. энцикл., 2000. – 1456 с.
5. Нойбауэр Х. Инновационная деятельность на малых и средних предприятиях / Х. Нойбауэр // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 3. – С. 65–67.

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА У АВІАБУДУВАННІ

На глобальному ринку конкурують не тільки продукти (літаки), а ефективні корпорації за допомогою своїх ресурсів і компетенцій. Тому виникає потреба трансформації самої моделі організації управління бізнесом.

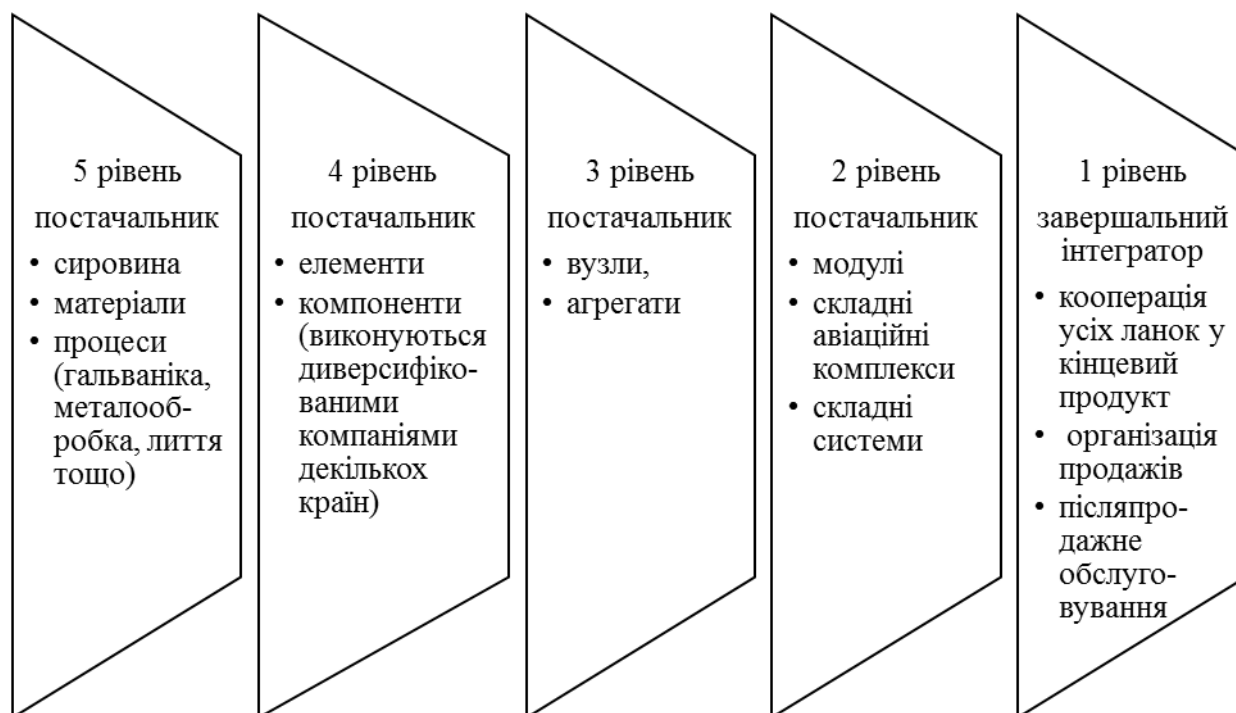
Особливістю галузевого менеджменту у авіабудуванні є високий ступінь державного регулювання, поєднання ринкових методів управління з досить жорстким адмініструванням, виходячи з державного замовлення. Частково це коригування традиційної методології розробки виробничої програми підприємства вирішується через механізм мережевої - кластерної організації, платформного підходу у авіабудуванні як інноваційній та інтегрованій галузі. Виходячи із аналізу ринку авіабудівельників, проведеного у попередніх роботах, можна стверджувати про наявність технологічної і географічної передумов створення авіакластерних утворень в Запоріжжі, Києві, Харкові [1, с.77-85]. З іншого боку, в Україні лише зароджуються специфічна мережева модель організації бізнесу як бізнес-платформи – «...об'єднання різних категорій суб'єктів (продавці, покупці, експерти, рекламісти тощо) для скорочення трансакційних витрат [2, с.125-126].

До новітніх підходів до операційного управління на підприємствах авіагалузі можна віднести зміну філософії ведення бізнесу - як перехід від індустріальної до партнерської моделі виробництва авіапродукції. Виробнича або індустріальна модель має місце за умови зосередження всього виробничого циклу створення авіапродукції на великому авіаконцерні, що стало рудиментом радянської системи монополізації виробництва як військової, так і цивільної авіатехніки. Сучасна модель організації виробництва на авіабудівному підприємстві, заснована на аусорсингу, представлена на рис.1 [3, с.18].

Відомо, що основними підрозділами типового авіабудівного заводу є: дослідно-конструкторське бюро яке займається проектуванням, перспективним і експериментальним дослідженням, сертифікацією, супроводом серійного виробництва і експлуатації; дослідне виробництво, основним завданням якого є виготовлення експериментальних зразків авіаційної техніки; літно-випробувальна база, призначена для проведення льотних випробувань, доопрацювання і сертифікації літаків, а також для навчання льотного і технічного персоналу; служби провідних фахівців з проектів [4].

У новій організації виробництва організаційна структура формується шляхом поділу літакобудівного циклу по центрах відповідальності: центр

виробництва, центр експлуатації, центр послуг аеропортів, центр навчання. Згідно з особливостями виробництва авіаційної техніки, вищеназвані підрозділи об'єднуються за принципом цілісності життєвого циклу продукції – «проекування – виробництво – збут – експлуатація».

Рис. 1 Сучасна модель організації виробництва у авіабудуванні, заснована на аутсорсингу

Джерело: розроблено автором

Виробничо-технологічний цикл сам по собі не новий, а нові підходи до організації виробництва, де кінцевий інтегратор кооперує усі ланки у кінцевий продукт, забезпечує організацію продажів, післяпродажне обслуговування. Подібна модель управління операційним процесом авіабудівного підприємства спрямована на підвищення ефективності за рахунок як так званих *soft*-інструментів, до яких відносяться регулярний зворотній зв'язок, справедлива і прозора система винагороди, навчання і наставництво, так і сприятливого середовища для залучення *hard*-інструментів: впровадження сучасних технологій (в тому числі інформаційних) і оптимізація бізнес-процесів, у тому числі на засадах аутсорсингу.

Таким чином, до новітніх підходів в організації виробництва на авіабудівних підприємствах відносяться різноманітні форми мережевої організації бізнесу, серед яких кластери, холдинги та новітні платформи бізнесу, а також технології управління бізнесом на основі пріоритету партнерської форми організації бізнес-процесів, тобто нової ролі авіапідприємства як диригента, кінцевого інтегратора, а не лінійного продуцента авіапродукції.

Література

1. Кунаєв А.Ю. Специфіка діяльності авіабудівного підприємства та оцінювання ефективності менеджменту/ А.Ю. Кунаєв // Проблеми системного підходу в економіці. 2018. Вип. 1 (63). С.77-85.
2. Фролов Д. П. Вариационное поле трансплантации европейских институтов инновационного развития/ Д. П. Фролов, И. Д. Полынцев// Журнал экономической теории. 2017. 1. 116-130.
3. Ульянова Наталья. Высокие отношения /Наталья Ульянова // Бизнес-журнал. 2015. № 11. С.16-19.
4. Офіційний сайт ПАТ «Мотор Січ». Органи управління та контролю. URL: http://www.motorsich.com/ukr/profile/organ_upr_kontr (дата звернення 22.03.2018р.)

УДК: 330.341.1

Дикальчук Д. Г.

Науковий керівник:

Ю. С. Чумаченко

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Сьогодні практично не стоїть питання про те, чи варто займатися інноваційною діяльністю. Інновації в самих різних сферах: продукти, технології, закупівлі, збуті, персоналі, обліку, плануванні тощо, забезпечують конкурентні переваги і ефективне функціонування в довгостроковій перспективі як окремого підприємства, так і країни загалом. Сучасний розвиток всіх сфер життєдіяльності і суб'єктів суспільства відбувається шляхом освоєння різноманітних інновацій. При цьому інновації вступають, з одного боку, в протиріччя з усім консервативним, спрямованим на збереження існуючого становища, з іншого – націлені, в межах стратегії змін, на значне підвищення техніко-економічної ефективності всіх видів діяльності.

Європейський вибір України на шляху інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовив необхідність формування та запровадження інноваційної моделі розвитку, яка повинна була забезпечити високі та стабільні темпи економічного зростання, вирішити певні соціальні й екологічні проблеми, забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, підвищити експортний потенціал країни, гарантувати їй економічну безпеку та чільне місце в Європейському Союзі. Однак на практиці, інноваційний розвиток не став однією з головних характеристик зростання національної економіки України. Спостерігалися протягом кількох років й позитивні тенденції, але вони мали переважно тимчасовий характер і змінювалися слабкими зрушеннями в економіці, що характеризує інноваційні процеси в

Україні як нестійкі та позбавлені чітких довготермінових стимулів для інноваційної діяльності [1, с. 28].

Це пояснюється, насамперед тим, що інноваційна діяльність у нашій країні не має достатнього фінансування. Успішні інноваційні процеси супроводжуються підтримкою іноземних інвесторів, закордонних замовників або ж власною ініціативою. Використання інноваційних технологій чи продуктів у діяльності підприємства тягне за собою підвищення ролі його конкурентоспроможності, зміцнення позицій на ринку та залучення ширшого кола споживачів. Залучення інноваційних продуктів до діяльності підприємства передбачає використання значних фінансових ресурсів, але не кожне підприємство має такі можливості, здебільшого це великий бізнес, мале підприємство, в основному, залишається осторонь масштабних інновацій.

Тому, державна політика, у сфері інноваційної діяльності, має бути спрямована на стимулювання та підтримку пріоритетних напрямів інноваційної діяльності для усіх суб'єктів господарювання.

З цією метою, в Україні прийнято Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності», яким визначено стратегічні пріоритетні напрями розвитку на 2011-2021 рр., а саме [2]: 1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; 2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки; 3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій; 4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу; 5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики; 6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища; 7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки [2].

Розвиток даних напрямів дозволить покращити стан інноваційної діяльності у країні, підвищить рівень економіки та забезпечить стабільний розвиток, як окремих підприємств так і галузей, у яких вони представлені.

За роки незалежності України соціально-економічні та політичні наслідки оцінюються як доленосні. Підтвердженням тому є важливі взаємозалежні стратегічні результати: вирішено головне і визначальне питання – бути чи не бути Україні суверенною і незалежною державою, сформовано фундамент ринкової економіки. Не дивлячись на це, потрібні суттєві зміни в механізмах трансформаційних процесів, їх системне оновлення, осмислений перехід до такої моделі перетворень, де ринкові відносини поєднуються з ефективним державним регулюванням. Основою стратегічного курсу повинна стати реалізація економічної політики, спрямованої на запровадження інноваційної моделі зростання економіки, утвердження України як конкурентоспроможної високотехнологічної держави. Наявний інтелектуальний та науково-технічний потенціал дає підстави на це розраховувати [3, с. 16].

Отже, інноваційна діяльність виступає ключовим вектором розвитку економіки країни та забезпечує її прогресивний розвиток. Важливо стимулювати суб'єкти господарювання до провадження даної діяльності та забезпечувати гідні умови для їх інтенсивного розвитку.

Література

1. Амоша О.І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення. Економіст. 2008. № 6. С. 28-34
2. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. Ст. 4
3. Савчук В.С., Колодійчук А.В, Гаврилко П.П. Пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2011. Вип. 6. С. 15-18.

УДК: 342.51

Личко О.С.

Гайдаєнко А.Р.

Науковий керівник:

О. А. Руденко

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Сучасні економічні умови характеризуються високою динамічністю, трансформаційністю, нестаціонарністю, що визначає нестабільні умови функціонування і незадовільний рівень прогнозування динаміки розвитку соціально-економічних систем, до яких належать підприємства, організації, муніципальні системи тощо. Це призводить до «інвестиційної уразливості» соціально-економічних систем до впливів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, і зумовлює необхідність використання спеціального апарату управління, такого, як антикризове управління [1].

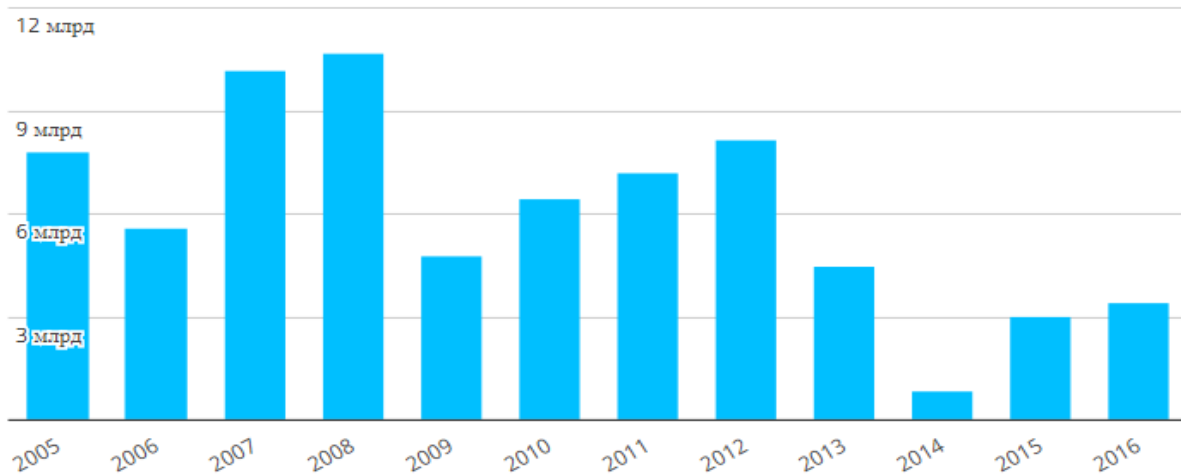
Суттєві зміни соціального та економічного характеру, що нині відбуваються в Україні, формуються зовнішніми та внутрішніми факторами, які при певному поєднанні мають не лише позитивні, але й негативні наслідки і можуть загрожувати національним інтересам країни. Ефективно протидіяти подібним загрозам має механізм державного регулювання, який, використовуючи відповідні важелі, повинен забезпечити національну і, зокрема, інвестиційну безпеку держави [2].

Для забезпечення успіху антикризового управління потрібна ефективна інвестиційна політика, при якій дуже важливо забезпечити зв'язок між стратегічними і тактичними рішеннями в галузі інвестицій. Термін «інвестиційна уразливість» є новим та недослідженим поняттям. На думку авторів, «інвестиційна уразливість» – це поєднання чинників ризику, котрі призводять до кризових ситуацій.

Очевидно, що під впливом різноманітних факторів змінюється й рівень економічної безпеки, та однією із важливих складових економічної безпеки є інвестиційна складова, яка створює фундамент для розвитку економіки країни. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 р. інвестиційно-інноваційна безпека – це стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості. Інвестиційно-інноваційна безпека характеризується наступними індикаторами: валове нагромадження основного капіталу, відсотків ВВП; відношення вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій, відсотків; інтегральний індекс інвестиційної сприятливості бізнес-середовища, відсотків; відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП, відсотків; відношення кредитів, наданих нефінансовим корпораціям та домашнім господарствам на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості (кумулятивно, скореговані на курсову різницю), відсотків ВВП; частка продукції, що була реалізована на конкурентних ринках країни, відсотків загального обсягу продукції (станом на початок року); розмір економіки України, відсотків до світового ВВП; питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП, відсотків; відношення витрат на наукові та науково-технічні роботи за рахунок держбюджету, відсотків ВВП; чисельність спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи, до чисельності зайнятого населення (на 1 тис. осіб); питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств, відсотків; питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості, відсотків; відношення експорту роялті, ліцензійних послуг, комп'ютерних та інформаційних послуг, наукових та конструкторських розробок, послуг в архітектурних, інженерних та інших технічних галузях, відсотків до ВВП; частка осіб, які повідомили, що за останні 12 місяців користувалися послугами Інтернету (обстеження домогосподарств), відсотків [3].

Щодо ПІІ слід зазначити, що хоча їх обсяг збільшується протягом 2006-2012 рр., приріст ПІІ до ВВП з кожним роком зменшується (з 4,4 до 2,34 %) і сягає небезпечного рівня, оскільки ВВП зростає швидшими темпами (рис. 1).

Рис. 1 Приток прямих іноземних інвестицій в Україну, (млрд. дол.)

Джерело: розроблено за даними [4].

Приток прямих іноземних інвестицій (поточні ціни) в Україні в 2016 році склав 3,44 млрд. дол., що на 391 млн. дол. більше, ніж у 2015 році (3,05 млрд. дол.). Темп зростання в порівнянні з 2015 роком виявився рівним 12,8%. За період з 2006 по 2016 роки приток прямих іноземних інвестицій в Україну знизився на 2,16 млрд. дол. Середнє значення склало 6,06 млрд. дол. Середньорічний темп зростання притоки прямих іноземних інвестицій в Україні за цей період склав -4,33%. Максимальний приріст прямих іноземних інвестицій в Україну за період з 2006 по 2016 роки було зафіксовано в 2007 році: 4,58 млрд. дол., максимальне падіння спостерігалось в 2009 році: -5,93 млрд. дол. Максимальне значення притоку прямих іноземних інвестицій в Україну було досягнуто в 2008 році: 10,7 млрд. дол., мінімальне спостерігалось в 2014 році: 847 млн. дол. [4].

У контексті трансформаційних процесів та забезпечення інвестиційної безпеки в Україні варто здійснити захист вітчизняних ринків від монополізації іноземними інвесторами шляхом встановлення граничної межі прямих іноземних інвестицій у кожній галузі. Необхідно спрямувати державні інвестиційні ресурси на співфінансування проектів із вітчизняними компаніями, що здійснюють діяльність у сферах енергозбереження, оборонної промисловості, АПК, будівництва. Буде корисним і створення спеціальних режимів оподаткування для реалізації стратегічних інвестиційних проектів, які відповідають визначеним державою пріоритетам.

Література

1. Затонадська Т. Інвестиційна безпека України в період євро інтеграційних процесів. URL : http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/1076?view=material.
2. Руденко О.А. Оцінка інвестиційної привабливості та інноваційної результативності / Руденко О.А., Іванова Є.О., Соколова А.В. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. Вип. №27. Ч. 2 – Херсон: ХДУ, 2017. – С. 107-111.

3. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», затверджені наказом Міністерства економічного розвитку України від 29.10.2013 № 1277. URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>.

4. Trende Economy. URL : <http://data.trendeconomy.ru>.
[http://data.trendeconomy.ru/dataviewer/wb/wbd/wdi?kf=WDI&time_period=2005,2006,2007,2008,2009,2010,2011,2012,2013,2014,2015,2016&ref_area=UKR&series=BX_KLT_DINV_CD_WD].

**СЕКЦІЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Погорелов Ю. С.

д. е. н., доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

м. Полтава

ПРИРОДА РОЗВИТКУ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Проблематика розвитку (економіки держави, її регіонів, підприємства) сьогодні є надзвичайно актуальною, адже саме розвиток дозволяє перейти від наявного стану досліджуваного об'єкта до його якісного нового стану.

Як і будь-який процес, розвиток підприємства має бути спланованим і, бажано, керованим підприємством (що не завжди можливо). Плани підприємства щодо розвитку, бачення орієнтирів та векторів розвитку, засобів та матеріально-фінансового забезпечення відображається у стратегії розвитку.

Для розроблення якісної та реальної стратегії розвитку підприємства необхідно мати чітке уявлення про його експлейнарний базис.

Експлейнарний базис розвитку підприємства розглядається як сукупність теоретичних основ, положень та інструментів, які залучаються для пояснення розвитку підприємства. Вихідним положенням експлейнарного базису розвитку підприємства є загальнонаукова категорія розвитку, проєцирування якої на об'єкти економічної науки дозволяє сформулювати загальноекономічну категорію розвитку, зміст якої уточнюється залежно від виду об'єкта (у нашому випадку – це розвиток підприємства).

Розвиток як загальнонаукова категорія розглядається з трьох боків: як закон, як принцип, як явище. Розвиток як закон характеризує перехід від одного буття до іншого, причому передбачається, що наступний стан буття буде кращим за попередній за кількісними або якісними характеристиками. Розвиток як явище є протилежним буттю, яке знаходиться в незмінному стані. Розвиток як принцип є іманентною рисою буття, його невід'ємною характеристикою, що також зумовлює можливість подальших змін буття.

Розвиток як загальноекономічна категорія є проєкцією загальнонаукового розуміння розвитку на об'єкти економічної науки. Зміст розвитку як загальноекономічної категорії розкривається завдяки вивченню умов його виникнення (змін, єдності і зумовленості наступного більш досконалого стану попереднім, менш досконалим), характерних рис (наявності усвідомленої або неусвідомленої мети, внутрішнього прагнення суб'єкта або об'єкта розвитку, іманентності дискретних стрибків, які на певний час створюють стан нестабільності, наявності певного механізму гомеостазису, неповній залежності від суб'єкта розвитку, безупинності та умовної дискретності), принципів та аналізу думок учених.

Розвиток підприємства має складну природу, відповідно до якої одночасно

виявляє себе як процес, результат та іманентна властивість підприємства, що безпосередньо впливає з розуміння розвитку як явища, закону та принципу.

Основою розуміння розвитку підприємства як процесу є розвиток як явище та як закон. Розвиток як явище - це зовнішній вияв розвитку підприємства як процесу, а розвиток як закон – його каузальне підґрунтя. Розвиток як явище є зовнішнім виявом розвитку підприємства як результату, а розвиток як закон та розвиток як принцип є основою для вивчення розвитку підприємства як його іманентної властивості.

Сутність розвитку підприємства визначається залежно від вибраного погляду на сутність підприємства.

У межах об'єктно-орієнтованого підходу розвиток підприємства розглядається змістово - як сукупність позитивних змін, які ведуть до якісно нового стану підприємства, що є результатом процесу розвитку, котрий відбувається завдяки спроможності підприємства до розвитку. Тобто змістовою основою розвитку підприємства є зміни (усередині підприємства, у відносинах між підприємством і суб'єктами зовнішнього середовища): розвиток підприємства відбувається завдяки сукупності змін. Зв'язок змін і розвитку є причинно-наслідковим, зворотним, взаємним і рекурсивним.

У межах патерного підходу розвиток підприємства розглядається контекстуально - як ідентифікований певним чином патерн гетерархічних, але причинно-наслідкових взаємовідносин «підприємство – зовнішнє середовище».

У межах системного підходу, який дозволяє отримати найбільш повну епістеміологічну картину розвитку підприємства, доцільне використання обох підходів.

Між виявами розвитку підприємства (іманентна властивість підприємства, процес і результат) існує причинно-наслідковий зв'язок, який безпосередньо зумовлений їхнім змістовим наповненням.

Розвиток як процес виступає причинною основою визнання результату розвитку. Процес розвитку підприємства відбувається під впливом розвитку як іманентної властивості і формує його результат. Якісно новий стан підприємства позитивно впливає на потенціал підприємства, збільшуючи можливість отримання ще більших результатів. Розвиток як вже отриманий результат сприяє накопиченню потенціалу підприємства й уже надалі опосередковано впливає на подальший процес розвитку підприємства.

Надані положення експлейнарного базису розвитку підприємства дозволяють визначити його як безупинний процес, що відбувається за штучно розробленою або природною програмою шляхом послідовної зміни станів підприємства. Кожен зі станів підприємства є якісно іншим за попередній, завдяки чому у підприємства з'являються нові властивості, якості та характерні риси, розкриваються та можуть бути реалізовані нові можливості, що дозволяє підприємству виконувати нові функції, вирішувати завдання принципово іншого характеру та складності, зміцнювати його позицію у зовнішньому середовищі та протидіяти його негативним впливам, різноманітним загрозам та небезпекам діяльності.

Надане тлумачення сутності розвитку підприємства має слугувати теоретичною основою розроблення стратегії його розвитку.

Козаченко Г. В.

д. е. н., професор

Білоусова А. Ю.

к. е. н., доцент

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
м. Полтава*

ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ: ВИЗНАННЯ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Погляд на структуру витрат підприємства є устояним і багато у чому визначається вимогами фінансового обліку підприємства, відповідно до якого витрати підприємства поділяються на прямі та накладні, види та порядок визначення яких представлено у [1]. Проте при структуруванні витрат підприємства в такий спосіб складно виділити його витрати на взаємодію із суб'єктами зовнішнього середовища, тобто трансакційні витрати. Адже така взаємодія суттєво впливає на результати діяльності підприємства та їхні характеристики (наприклад, такі як конкурентоспроможність, ділова активність).

В управлінні витратами підприємства вже неможливо відмовитися від визнання трансакційних витрат об'єктом управління, тобто від визнання необхідності впливу на їхню поведінку та, відповідно, величину. Трансакційні витрати підприємства – це не лише витрати та втрати підприємства, які виникають у процесі взаємодії та координації його діяльності із суб'єктами бізнес-середовища (контрагенти, держава, суб'єкти ринкової та соціальної інфраструктури) з приводу визнання на ринку результатів діяльності підприємства (обмін продукції), захисту його прав власності та примусу до дотримання наявних правил обміну та захисту [2], а ще й витрати на безпекозабезпечувальну діяльність підприємства, метою якої є створення відносно безпечних умов діяльності підприємства.

Необхідність посилення уваги до трансакційних витрат підприємства, їхній аналіз, планування, прогнозування та контроль зумовлені таким:

– величина трансакційних витрат, питома вага у загальній структурі витрат, структура та динаміка суттєвим чином доповнюють наявні характеристики бізнес-середовища діяльності підприємства, у тому числі деякою мірою характеризують рівень економічної безпеки підприємства та інтенсивність конкуренції на ринках, де представлено продукцію (роботи, послуги) підприємства (причому йдеться про переважно цінову конкуренцію або, за Р. Коузом, використання механізму цін);

– прихованість трансакційних витрат у загальній величині витрат позбавляє управління витратами підприємства можливості вивчення закономірностей формування трансакційних витрат, впливу на їхню поведінку та величину (що, власне, складає зміст управління витратами), вельми

ускладнює розроблення інструментів такого впливу та їхнє застосування;

– «розчиненість» трансакційних витрат в адміністративних витратах або витратах на збут підприємства не дозволяє явно і безпосередньо побачити їх у даних бухгалтерського обліку [3].

Трансакційні витрати підприємства дуже різноманітні (наприклад, класифікацію трансакційних витрат підприємства, яка найбільшою мірою відповідає умовам їхнього відображення в бухгалтерському обліку підприємства і, відповідно, слугує підставою для методик їхнього обліку та контролю, надано у [3]. Трансакційні витрати підприємства в [3] поділено на такі групи: витрати на пошук та отримання інформації про контрагентів підприємства, витрати на проведення переговорів та укладання угод, витрати на підтримування конкурентоспроможності підприємства, витрати на забезпечення економічної безпеки підприємства, витрати специфікації та захисту прав власності, витрати вимірювання та витрати підкоряння закону.

Визнання трансакційних витрат підприємства об'єктом управління потребує змін у сучасному управлінні витратами, головним чином, в обліку підприємства. Адже вирішити проблему планування трансакційних витрат підприємства значно простіше, оскільки процедури планування на підприємстві не регламентуються нормативними документами. Зміни в обліку підприємства за характером є переважно адаптивними, оскільки трансакційні витрати не відображаються у міжнародних стандартах бухгалтерського обліку витратами (International Financial Reporting Standards, IFRS) і, відповідно, у П(с)Б України. Такі зміни в першу чергу спрямовані на вирішення наявної управлінської колізії, за якою в управлінні витратами можна визнати всі види трансакційних витрат підприємства, а для відображення їх в обліку підприємства необхідно внесення змін до існуючого фінансового обліку (наскільки це дозволяють зробити наявні методологічні засади та використовувані стандарти обліку) (наприклад, так, як це показано в [3]. Навіть з урахуванням напрацювань в [3] деякі з видів трансакційних витрат відобразити в обліку підприємства немає можливості.

Уведення на підприємстві управлінського обліку витрат надає можливість вирішити проблему планування та обліку витрат, але складність полягає у тому, що введення на підприємстві управлінського обліку (який, по суті, є паралельним фінансовому обліку) поряд з безсумнівними перевагами для управління витратами спричиняє додаткові витрати підприємства (навіть незважаючи на практично повну комп'ютеризацію і управлінського, і фінансового обліку).

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затвердж. наказом Міністерства фінансів України 31.12.99 N 318 у чинній редакції від 09.08.2013. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
2. Kozachenko G., Pogorelov Y. Transaction costs as an object of enterprise accounting. International Journal of Economics and Society. 2016. Vol. 2, Issue 8. P. 34-39.
3. Kozachenko G., Pogorelov Y. Approaches to accumulate information about transactional costs in accounting at an enterprise. L'AssocTatTon 1901 «SEPIKE». – 2017. – №1 (16). – P. 148-154.

Дончик Д. І.

*Науковий керівник:
д. е. н., професор П. В. Гудзь
Запорізький національний технічний університет
м. Запоріжжя*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СИТУАЦІЙНОГО ПІДХОДУ В МЕНЕДЖМЕНТІ КОМПАНІЇ NOKIA

Актуальність теми обумовлена потребою у вмілому застосуванні менеджерами системи ситуаційного управління задля зміни ситуації у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємств, досягнення мотивованої участі кожного в процесі роботи, а також найбільш ефективного виконання управлінських завдань. Об'єктом дослідження є ситуаційний підхід в управлінні підприємством. Предметом дослідження є фактори, умови та концепції ситуаційного підходу в управлінні підприємством. Метою дослідження є визначення особливостей використання ситуаційного підходу та їх практичного застосування на прикладі компанії Nokia.

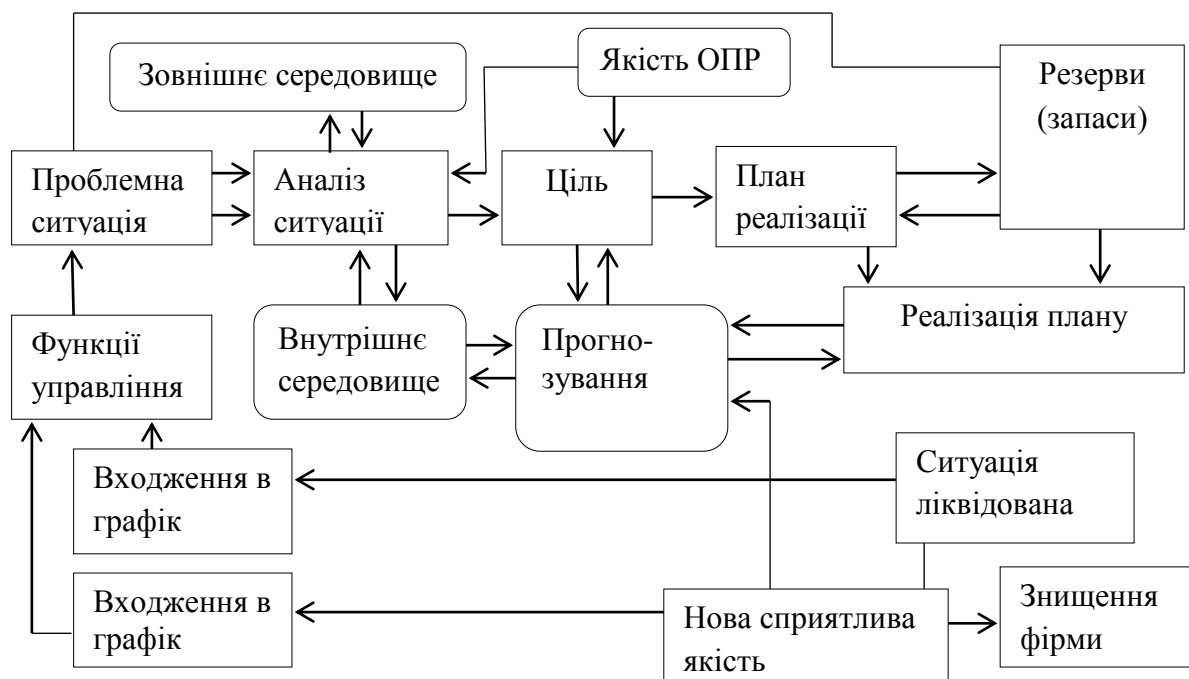
Теоретичну та методологічну сторону ситуаційного менеджменту вивчали такі відомі вчені, як: Т. Берні, В. Василенко, Дж. Вудвард, Л. Грейнер, П. Друкер, О. Бондар, Р. Моклер, М. Портер, М. Гудзинський та ін. Однак наявність дискусійних питань потребує подальших досліджень.

В умовах сучасного бізнесового процесу першочерговою проблемою, яку беруть до уваги, при збільшенні функції менеджера, є ситуаційні фактори. Відповідно вони впливають на діяльність підприємства. На думку деяких вітчизняних науковців, до них зараховують такі компоненти, що підлягають вивченню, обліку і застосуванню:

- 1) основні ситуаційні фактори: стан зовнішнього середовища; стан внутрішнього середовища в підприємстві;
- 2) ситуаційний підхід до розробки управлінського рішення орієнтований на вивчення впливу кожної конкретної ситуації на систему виробництва;
- 3) існуюча на підприємстві технологія прийняття і реалізації рішень і можливість створення ситуаційної підсистеми управління;
- 4) роль особистості, індивідуальності стилю керівництва, людський фактор;
- 5) аналіз ситуацій – вивчення параметрів керованого об'єкта, зовнішніх умов і конкретних обставин його функціонування при розробці та реалізації рішення [1].

Також слід зазначити, що кожному типу конкретної ситуації, яка виникає на підприємстві, має відповідати своя послідовність процедури управління з її інформаційним забезпеченням, специфічні форми взаємодії елементів підприємства, свої критерії і методи прийняття рішень, а також свої об'єкти реалізації управлінських взаємодій. При цьому концепція полягає в розробці

комплексу методів і засобів, спрямованих на виявлення і розв'язання проблем, що виникають, на всіх етапах функціонування системи управління підприємством (рис. 1.).

Рис. 1 Концептуальна модель ситуаційного менеджменту

Джерело: [2]

Щодо зарубіжних дослідників, то Майкл Портер стверджував, що ситуаційний підхід буде ефективним, якщо його формування відповідатиме конкретній ситуації і наявності таких умов [3]:

1) уміння змоделювати ситуацію. Тобто здатність піднятися над проблемами та проаналізувати закономірності взаємодії між потребами, споживчим попитом, діяльністю конкурентів і потребами своєї власної організації;

2) здатність виявити необхідність змін (готовність реагувати на тенденції, що виникають під дією різноманітних факторів; інтелект і творча жилка, що дають можливість у непередбачених ситуаціях знаходити шляхи для підвищення конкурентоспроможності фірми; здатність розробляти стратегію змін; здатність втілювати стратегію в життя).

Проаналізуємо ситуаційний менеджмент фінської компанії Nokia, яка є одним із світових лідерів з виробництва мобільних телефонів, комунікаційних та інформаційних технологій, та її дії з боку ситуаційного менеджменту під час світової кризи 2008-2009 років.

Аналіз ситуаційних факторів:

- потреби підлеглих: самореалізація, можливість творчо проявити себе, розвиток, можливість висловлювати свої ідеї керівництву;
- характер виконуваної роботи: різний, в залежності від займаної посади;

- вплив зовнішнього середовища: внаслідок кризи відбувається втрата попиту на мобільні телефони;
- потреби споживача: недорога продукція. Зріс інтерес до смартфонів і сенсорних телефонів;
- важливість якості виконуваної роботи: дуже висока;
- ступінь мотивації підлеглих: висока – працівники хочуть працювати, а також брати участь в процесі управління.

Дії керівництва:

- незважаючи на кризу, компанія застосовує постійне переміщення людей з місця на місце, щоб у них з'явився досвід роботи в різних сферах бізнесу;
- компанія закликає всіх співробітників бути відкритими до нових ідей і віянь, при найменшій можливості проводяться опитування співробітників, щоб спонукати людей осмислити стратегію фірми і знайти цілісне бачення проблеми;
- приділяється великий вплив особистим інтересам і потребам кожного із співробітників, індивідуальний підхід до них;
- розроблена сучасна система бонусів для успішних співробітників, яка передбачає не тільки економічні, а також і соціальні «мотиватори»;
- здійснюється інвестування в просування і розвиток нових рішень і продуктів, подальший розвиток сенсорних технологій;
- припинено випуск телефонів у контрактних виробників, тепер Nokia буде робити телефони тільки на своїх заводах.

Наразі після не дуже вдалого поєднання Nokia й Microsoft, у травні 2016 року Nokia повідомила про укладення стратегічної ліцензійної угоди з фінської HMD Global щодо інтелектуальної власності та бренду, в рамках якого HMD Global зможе створювати телефони та планшети нового покоління під брендом Nokia протягом наступних десяти років, а вже у лютому 2017 року компанія знов шокувала новими покращеними смартфонами на базі Android.

Висновок. Керівництво компанії Nokia застосовує ситуаційний підхід у різних його проявах до управлінських рішень, а саме: аналізує ситуацію, що склалася, а потім вже здійснює певні дії, вибираючи найбільш оптимальні способи для досягнення поставлених цілей. Докладені зусилля себе виправдовують: ось уже кілька десятиліть компанія успішно розвивається і не збирається зупинятися на досягнутому рівні.

Література

1. Шульженко І. В. Особливості застосування ситуаційного підходу в діяльності менеджера / І. В. Шульженко, О. В. Кісельова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 114-118.
2. Електронний менеджмент. URL : http://pistunovi.inf.ua/EI_Men.pdf (дата звернення: 17.06.2017).
3. Майкл Портер о новых стратегиях совершенствования управления. URL : <http://www.management.com.ua/bp/bp016.html>.
4. Історія компанії Nokia. URL: https://www.nokia.com/uk_ua.
5. Бренд Nokia повертається на ринок. – Режим доступу: https://zaxid.net/brend_nokia_povertayetsya_na_rinok_smartfoniv_u_lyutomu_2017_roku_n1411551.

Губський М. Ю.
Науковий керівник:
д. е. н., професор О. В. Захарова
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси

ПОМИЛКИ У ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА ЇХ ВИПРАВЛЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ

Ритм, в якому живе більшість із нас, навряд чи можна назвати спокійним і розміреним. Постійний брак часу, регулярне недосипання, невчасне споживання їжі й жорсткий графік роботи є тими надважкими випробуваннями, впоратися з якими можливо далеко не кожному. При цьому постійне перебування у стресовому стані «не знаю, за що хапатися, куди бігти...» негативним чином позначається на рівні особистісної й професійної ефективності, що погіршує психоемоційний стан людини, веде до апатії та втоми, а тому і до появи нових або загострення хронічних захворювань. Отже, щоб вчасно запобігти стресу та не стати жертвою синдрому хронічної втоми, необхідно залучати інструменти організаційно-психологічного регулювання власної поведінки, результативність яких вже була доведеною на практиці.

Із погляду на сучасну надвисоку швидкість протікання економічних, виробничих та інноваційних процесів у світі, тайм-менеджмент розглядається як універсальна й ефективна технологія досягнення успіху у будь-якій сфері життєдіяльності людини. Тайм-менеджмент є досить поширеною практикою у бізнес-середовищі та означає «ефективне планування робочого часу для досягнення цілей, знаходження часових ресурсів, розстановку пріоритетів та контроль виконання запланованого» [1]. Тобто ефективний тайм-менеджмент виступає способом досягнення поставленої мети завдяки раціональному використанню найбільш дорогого та дефіцитного ресурсу – часу.

Всі успішні люди є дуже продуктивними, вони старанно працюють і багато встигають, а це не одне й те ж саме. Під продуктивністю, в першу чергу, мається на увазі результат, а не процес. Тому якщо ви маєте намір підвищити рівень своєї продуктивності, то твердо вирішіть зробити це. Люди витрачають час даремно, тому що вони так і не зрозуміли доцільність підвищення свого рівня продуктивності. І якщо ви все ж зважилися, то не відступайте і повторюйте те, що роблять всі успішні люди, поки тайм-менеджмент не стане вашою повсякденністю та способом життя.

Основний секрет особистої ефективності полягає у вірному розподілі та раціональному використанні часу. У сучасну інформаційну епоху управління часом виступає новою релігією, яку «прославляють» бізнесмени, стартапери і

рядові співробітники. Це не дивно, адже без тайм-менеджменту стає неможливим успіх в будь-якій справі.

Існує багато різних підходів, порад і застережень у практичному використанні цього ефективного інструменту досягнення продуктивності й ефективності. Проте на наш погляд найбільшу увагу слід приділити вивченню основних помилок, що допускають люди при управлінні власним часом і на подолання яких слід спрямувати зусилля для досягнення ефективності.

Так, більшість із нас у обов'язковому порядку складає список справ на день, тиждень або місяць, та вважає цю процедуру дуже важливою і необхідною для досягнення результативності. Водночас складання такого списку є однією з найпоширеніших і найбільших помилок за правилами тайм-менеджменту. Замість нього слід скласти перелік пріоритетів життя з 6-8 пунктів, а у кінці кожного дня робити їх переоцінку із врахуванням обліку часу. До наступного пункту в списку пріоритетів слід переходити лише після реалізації попереднього пріоритету. Отже список справ слід розглядати як пам'ятку про ті пункти, які слід додати до переліку пріоритетів.

Наступною помилкою слід вважати досить часту перевірку електронної пошти або особистих сторінок соціальних мереж протягом дня. Проблема полягає в тому, що для цього необхідно зробити певну перерву у роботі, через що втрачаються оберти, концентрація і мотивація її продовжувати. Розв'язання означеної, досить поширеної, проблеми полягає у виділенні спеціальних відрізків часу на перевірку пошти або перегляд інших Internet-ресурсів. Рекомендується це робити в найбільш непродуктивні відрізки часу (наприклад, перед або відразу після обіду, коли продуктивність праці є найнижчою). До того ж доцільно встановити ліміт часу (15-20 хвилин), який доцільно витратити для виконання цих операцій. Скорочує відволікання від роботи на перевірку пошти також синхронізація пошти із мобільним телефоном та установка спеціальних програм і месенджерів.

Ще однією проблемною ситуацією є нагромадження протягом тривалого часу електронних листів (смс) із певними виробничими завданнями в папці «Вхідні», відкладання їх розв'язання на майбутнє. При такому підході завдання або проблема, яка міститься в конкретному листі, знайде своє розв'язання невчасно, втрачаються потенційні можливості й перспективи. Водночас листи не мають стати списком справ і пріоритетів у діяльності. Просто необхідно кілька разів на день здійснювати перевірку кореспонденції, ранжувати листи за ступенем важливості та першочерговості, відповідати або розв'язувати проблеми у найбільш термінових з них відразу. До листів, які мають середній рівень важливості слід повертатися через певний час, а неважливі листи залишати без відповіді чи видаляти. Така диференціація кореспонденції дозволить розставити пріоритети та оптимізувати витрати часу на її обробку.

Наступною досить важливою проблемою виступають відволікаючі програми та повідомлення, впливаючі вікна, миготливі іконки програм і додатки для спілкування – це все перешкоди на шляху до ефективної роботи. Необхідно вимкнути всі непотрібні повідомлення (наприклад, на пошті, в телефоні або в діалогах Skype) і видалити додатки з розважальним контентом. Якщо вони все ж таки є необхідними, хоча б видалити їх зі списку автозавантаження ОС. Разом із тим є програми, які навпаки активізують мотивацію працювати краще і ефективніше (наприклад, програми для управління проектами, які покликані розбивати загальну мету на проміжні етапи, що робить завдання більш якими і реальними). Доцільно також встановити загальнодоступну програму обліку часу в контексті тайм-менеджменту, яка дозволить виявити найменш ефективні проміжки часу.

Наступною помилкою є багатозадачність, тобто прагнення одночасно робити кілька завдань. При всій привабливості багатозадачності, на практиці вона є вкрай неефективною. Кожен раз, коли ви перемикаєтесь на іншу задачу, втрачається контроль і концентрація над дією (завданням), над якою ви працювали. Вирішення цієї проблеми або, так званий, оптимальний варіант – це повна відмова від такої практики. Краще працювати блоками – від п'ятдесяти хвилин до двох годин. У такому випадку ви починаєте працювати як тайм-менеджер, плануючи свій час більш раціонально. Водночас багатозадачність є ефективною для простих занять, наприклад, прослуховування навчального аудіокурсу в фоновому режимі під час поїздки. Натомість складна інтелектуальна робота вимагає максимального зосередження.

Ознайомлення та безпомилкове застосування технологій тайм-менеджменту в житті кожного дозволить професійно і швидко реагувати на зміни в українському суспільстві та адаптуватися до різних умов життя. Опанування практики управління часом значно розширить такі можливості, як здатність: спланувати успішну комунікативну взаємодію; підвищувати професійний, особистісний і творчий потенціал; розвивати навички розв'язання професійних задач; уникати стресів; поглиблювати винахідливість, інноваційність та ефективність своєї діяльності; проявляти високий рівень емоційної компетентності; впливати на співрозмовника, а також надасть можливість із задоволенням виконувати роботу з меншими затратами часу, що в результаті призведе до збільшення ефективності результатів праці.

Література

1. Тайм-менеджмент: краткое руководство. Офіційний сайт компанії BogushTime. URL: <http://bogushtime.com/blog/taym-menedzhment-kratkoe-rukovodstvo> (дата звернення: 10.04.2018).

Чоня А.Ю.

Науковий керівник:

к. е. н., доцент О. О. Фоміна

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

м. Покровськ

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Останнім часом все більшої актуальності набувають питання, що стосуються удосконалення системи управління на всіх рівнях соціально-економічних відносин. Це обумовлене неефективністю використання ресурсної бази суб'єктами господарювання, погіршенням екосистеми під впливом діяльності людини. Згубний вплив людини на навколишнє середовище через діяльність промислових підприємств в локальному і глобальному масштабах змусило все бізнес-співтовариство вжити необхідних заходів для збереження природи і довкілля. Програма корпоративної соціальної відповідальності виступає одним з важелів, що націлений на виправлення перекосів взаємодії «людина-суспільство-природа». Публічне управління у цій взаємодії відіграє важливу роль, оскільки представляє собою діяльність суб'єктів господарювання націлену на ефективне функціонування соціально-економічної системи із залученням різних зацікавлених сторін до розробки та реалізації політики відповідного рівня взаємодії.

Щодо сутності соціальної відповідальності, то здебільшого вона трактується як корпоративна соціальна відповідальність, що передбачає відповідальність підприємства за прямий і непрямий вплив на економічну, екологічну і соціальну системи, кінцевою метою якої є капіталізація бізнесу та благодійництво, орієнтація на довгострокову перспективу і двосторонню користь від заходів як для суспільства, так і для підприємства. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні на сьогоднішній день орієнтована на внутрішню політику окремого підприємства, що є природним, проте виникає необхідність щодо посилення уваги зовнішній соціально-економічній політиці підприємства. Зважаючи на це є потреба у розробці певного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю, що матиме на меті збалансування зовнішньої і внутрішньої політики підприємства відповідно до сутнісних характеристик публічного управління та націлене на ефективне функціонування підприємства у довгостроковій перспективі.

Згідно з підходом Світової Ради Компаній зі Сталого Розвитку, соціальна відповідальність підприємства – це довгострокове зобов'язання компанії поводитися етично та сприяти економічному розвитку, одночасно покращуючи якість життя працівників та оточуючого суспільства.

Різницю між категоріями «сталий розвиток» та «соціальна відповідальність» пояснюють норми стандарту ISO 26000. Так, «сталий

розвиток» відноситься до задоволення потреб суспільства у відповідності до екологічних обмежень планети і має три складові: економічну, соціальну та екологічну. А соціальна відповідальність спрямована на організацію і стосується її відповідальності перед суспільством та навколишнім середовищем. Метою соціальної відповідальності є внесок у сталий розвиток [1].

Позицію, що проблема соціальної відповідальності повинна розглядатися в управлінському контексті, обґрунтував у 1960-1970рр. американський учений К. Девіс. Проблематику соціальної відповідальності, на думку К. Девіса, слід розглядати одночасно на теоретичному і системному рівнях в управлінському контексті. Реальні рішення у площині соціальної активності ухвалює бізнесмен, а інститут власників визначає лише культурні рамки, напрями діяльності і специфічні інтереси [2, с. 71]. Він наголошує на тому, що соціальна відповідальність бізнесменів безпосередньо впливає з тієї реальної соціальної влади, яку вони мають, і повинна їй відповідати [3, с. 10]. К. Девіс був одним з перших учених, хто зробив спробу ув'язати концепцію соціальної відповідальності зі стратегією розвитку компанії та обґрунтував можливість отримання довгострокового економічного ефекту від прийняття соціально відповідальних рішень у бізнесі [3, с. 12].

Інтерес до проблематики соціальної відповідальності в світі підкреслює і той факт, що в 1999 р саме бізнес-співтовариство виступило з ініціативою введення світового фондового індексу Доу-Джонса зі сталого розвитку. Цей індекс розраховується по великій кількості показників (близько 50) і групується за трьома напрямками діяльності компаній: економічний розвиток, екологічний розвиток і соціальний розвиток. За розрахованими показниками за допомогою спеціальної «зваженої шкали» визначаються місця компаній в «світовому таблиці про ранги зі сталого розвитку». Як показує досвід, компанії-лідери мають переваги в державних замовленнях, залученні інвестицій.

На нашу думку, виведення української економіки на шлях створення реальних умов для її стійкого розвитку вирішальною мірою також залежить від формування та успішної діяльності великих корпоративних структур як провідників промислової, науково-технологічної та соціальної політики в умовах постійного дефіциту державних фінансових ресурсів, які направляються на підтримку та забезпечення інноваційної діяльності. Для успішної реалізації такої перспективи необхідно було б розробити системний механізм взаємодії держави з корпоративним сектором економіки та споживачем, який включав би фінансово-економічні, інституційні та соціально-відповідальні важелі, спрямовані на забезпечення стимулюючого середовища розвитку всіх етапів інноваційного процесу. Розробка такого механізму повинна базуватись на методологічних підходах, які перевірені практикою [4, с. 220].

Отже, в цілому, зростання партнерства держави та корпоративної соціальної відповідальності підприємства можна розглядати як інструмент економічного зростання, що сприятиме впровадженню ринкових, соціально-етичних принципів в управлінні підприємствами інфраструктурних галузей. Одним із шляхів розв'язання цілої низки стратегічних завдань може бути

прогнозування можливостей взаємовідносин між такими системами «наука – інновація – соціально відповідальне підприємство – держава».

Література

1. ГОСТ Р ИСО 26000–2012. Руководство по социальной ответственности URL : <http://gostexpert.ru/data/files/26000-2012/66792.pdf>.

2. Davis K. Can business afford to ignore social responsibilities? / K. Davis // California Management Review. -1960. - Vol. 2 (3). - P. 71.

3. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А.М. Колот // Економічна теорія: науковий журнал. – К. , 2013. – № 4. – С. 5–27.

4. Тульчинский Г. Л. Бренд-интегрированный менеджмент: каждый сотрудник в ответе за бренд / Г.Л. Тульчинский, В.И. Терентьева. – М.: Вершина, 2006. – 352 с.

УДК: 005:796.332

Будулатій В. С.

Науковий керівник:

Ю. С. Чумаченко

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

ФУТБОЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК НАПРЯМ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дуже часто, футбол, сприймається як гра «22 мільйонерів». Пересічні глядачі бачать в ньому лише популярний вид спорту, але футбол, з часом, став набагато сегментованішим, ніж був 50 р. тому. Зараз футбольні клуби нічим не відрізняються від світових корпорацій. Структуру футбольного клубу можна порівняти з структурою виробничого підприємства, або будь-якої організації. В професійному клубі формується структура відділів, які горизонтально та вертикально функціонують між собою. Функціонують такі відділи та посади як:

– скаутський відділ: основне завдання – знаходження нових гравців на ринку. Його можна порівняти з відділом забезпечення матеріальних ресурсів на виробництві або відділом кадрів в організації;

– тренерський штаб: основне завдання – забезпечення ефективного розвитку гравців та отримання високих результатів. Можна порівняти з робочою силою на виробництві;

– головний тренер: основне завдання – ефективно використання ресурсів клубу. Головний тренер зараз майже те саме, що й топ-менеджер на підприємстві;

– відділ маркетингу: основна мета – просування та популяризація клубу, а також продаж футбольної атрибутики (майже ті самі завдання що й на підприємстві) та ін.

Також в футбольному клубі функціонують і вертикальні зв'язки, в основному це зв'язки ієрархічного типу. Наприклад: власник клубу – директор чи директор – голова відділу. Тобто, можна сказати, що структура клубу майже не відрізняється від організаційної структури будь-якої іншої організації і так само, як в будь-якій організації, від організаційної структури залежить 50% успіху [1].

На сьогоднішній день можна говорити, що футбол в силу своєї популяризації, став справжнім бізнесом. Аудиторська фірма «Делойт Туш Томацу Лімітд» виділила 10 найприбутковіших команд світу в 2016 р. [2] (табл. 1).

Таблиця 1

Рейтинг найприбутковіших команд світу станом на 2016 р.

№	Назва клубу	Комерційні доходи, млн євро	Доходи від трансляцій, млн.	Доходи від проведення матчів, млн євро	Всього, млн євро
1	«Реал» (Іспанія)	247,3	199,9	129,8	577
2	«Барселона» (Іспанія)	244,1	199,8	116,9	560,8
3	«Манчестер Юнайтед» (Англія)	263,9	141,6	114	519,5
4	«Парі Сен-Жермен» (Франція)	297	105,8	78	480,8
5	«Баварія» (Німеччина)	278,1	106,1	89,8	474
6	«Манчестер Сіті» (Англія)	228,5	178	57	463,5
7	«Арсенал» (Англія)	135,8	167,7	132	435,5
8	«Челсі» (Англія)	148,7	178,2	93,1	420
9	«Ліверпуль» (Англія)	153	163,8	75	391,8
10	«Ювентус» (Італія)	73,5	199	51,4	323,9

Джерело: розроблено на основі [2]

Будучи, фінансово успішними організаціями, клуби змогли побудувати та налагодити, свій внутрішній ринок, на якому вони обмінюються гравцями. Так, у 2017 р. всі клуби світу в цілому витратили 6,37 млрд. на трансфери футболістів. Це на 32,7% більше, ніж в 2016 р. Всього було проведено 15 624 переходів, що також на 6,8% більше, ніж роком раніше. В угодах взяли участь футболісти з 181 країни. При цьому лише 15,8% угод були оплачуваними, інші 84,2% переходів виявилися безкоштовними. 67,4% від усіх витрат припали на 50 клубів світу з 13 країн. Тобто ми можемо спостерігати, що даний ринок є не тільки високо бюджетним, а й зростаючим [3].

Також можна виділити й те, що починають з'являтися спеціалізовані вищі навчальні заклади які навчають футбольному менеджменту. Найвідоміші з них це Університет Саутгемптон Солент (Велика Британія), Університет Помпеу Фабра (Барселона). Магістерська програма останнього вузу згідно з рейтингом

Eduniversal входить в Топ-10 кращих міжнародних програм по даній спеціалізації [4; 5].

Отже, можна сказати, що футбол в своєму первинному вигляді не існує. Протягом часу він змінився і став більше нагадувати високо прибутковий бізнес, ніж спортивну гру. Для кожної організації потрібні кваліфіковані управлінці, саме тому в світі розвивається футбольний менеджмент. Нажаль в нашій країні, даний напрямок не має високої популярності і саме тому ми маємо низький рівень української футбольної ліги та не отримуємо високі податки від футбольних клубів.

Література

1. Структура футбольного клубу. Офіційний сайт спортивної соціальної мережі «Sports.ru» URL: www.sports.ru/tribuna/blogs/rafabenitez/293614.html
2. 10 найбагатших футбольних клубів світу. Офіційний сайт «Чемпионат.com» URL: www.championat.com/business/article-3276717-10-samykh-bogatykh-futbolnykh-klubov-mira-otchjot-deloitte.html
3. Офіційний сайт газети «Футбол Газета» URL: <http://footballgazeta.com/transfers.html>
4. Спортивний менеджмент: навчання у вузах Іспанії. Офіційний сайт інформаційного порталу «Центр послуг в Іспанії» URL: espanarusa.com/ru/pedia/article/583674
5. Спортивний менеджмент. Офіційний сайт Міжнародного Центру Дистанційної Вищої Освіти URL: <http://mcdvo.com.ua/sportivnyu-menedzhment.html>

УДК 331.101.6

Біличенко Н. А.

Науковий керівник:

д. е. н., доцент Л. В. Проданова

*Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси*

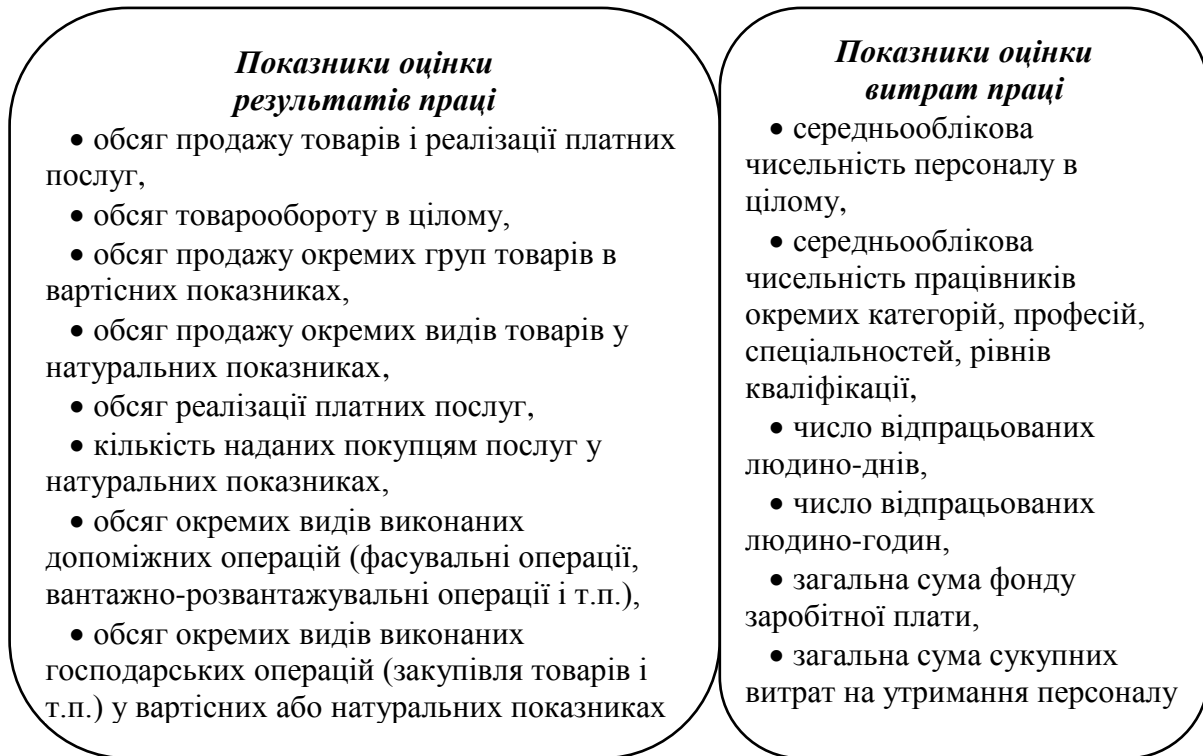
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТИВНІСТЮ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Продуктивність праці – одна з важливих складових забезпечення ефективного функціонування та розвитку підприємств. Управління продуктивністю праці в сучасному менеджменті вважається складним комплексним завданням, однаково важливим для будь-якого підприємства, незалежно від сфери діяльності чи розміру, якщо воно планує досягти успіху.

Переважає більшість науковців та експертів продуктивність праці розуміє як плідність, ефективність затрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю часу (година, зміна, місяць, рік) або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції [1; 2; 3]. Тому метою управління продуктивністю праці робітників підприємства є забезпечення

мінімізації витрат підприємства на формування та утримання трудових ресурсів і максимізація результатів від їхнього використання.

Різноманітність підходів до вивчення результатів праці в торгівлі та оцінки розмірів використання трудових ресурсів обумовила формування системи показників продуктивності праці. Специфіка системи показників результатів і затрат праці на підприємствах торгівлі представлена на рис. 1 [2, с. 89].

Рис. 1 Система основних показників оцінки результатів і затрат праці на підприємствах торгівлі

Джерело: розроблено на основі [2, с. 89]

Найбільш розповсюдженим показником продуктивності праці працівників торгового підприємства є виробіток, який визначається середнім розміром товарообороту на одного працівника: показник характеризує обсяг товарообороту, реалізованого одним працівником підприємства за певний проміжок часу [1]. Тому конкретизація мети щодо управління продуктивністю праці можлива в таких завданнях: збільшення обсягу товарообороту при зменшенні затрат праці; збільшення обсягу товарообороту при незмінних затратах праці; забезпечення вищих темпів зростання товарообороту порівняно із збільшенням затрат праці; незмінний обсяг товарообороту при одночасному зменшенні затрат праці; зменшення обсягу товарообороту нижчими темпами порівняно із зниженням затрат праці [3, с. 152].

Особливе значення в процесі управління продуктивністю праці посідає визначення резервів підвищення продуктивності. Такі резерви – це невикористані можливості економії затрат праці за рахунок дії визначених чинників (удосконалення техніки, технології, поліпшення організації праці та управління тощо). Резерви тісно пов'язані з чинниками зростання

продуктивності праці. Фактори підвищення продуктивності праці робітників торговельного підприємства можна поділити на дві групи: внутрішні (на які може впливати підприємство – управління, організація, трудові відносини, кваліфікація і мотивація персоналу, техніка і технологія, умови праці, інновації тощо); зовнішні (перебувають поза сферою впливу підприємства – політичне становище у країні і світі, рівень розвитку ринкових відносин, конкуренція, науково-технічний прогрес, рівень економічного розвитку країни, якість і кількість трудових ресурсів країни, культура, моральність, соціальні цінності, наявність природних багатств, розвиток інфраструктури тощо). Внутрішні фактори можна поділити на групи: організаційні, технічні, технологічні, економічні. Резерви підвищення продуктивності праці персоналу торговельного підприємства в умовах соціально-економічної кризи доцільно визначати за такими напрямками: оптимізація структури персоналу торговельного підприємства; покращення якісного складу персоналу у частині досвіду окремих категорій працівників; зменшення втрат робочого часу. До числа внутрішніх економічних резервів відносять: удосконалення матеріального та морального стимулювання праці персоналу; поліпшення використання робочого часу; економія чисельності працівників; зменшення рівня плинності працівників; удосконалення наукової організації праці персоналу [4, с. 105-108].

Література

1. Економіка торгівлі: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп./ Марцин В.С. – К., 2008. – 603 с. URL : <http://sergeichuk.mksat.net/science/dissertation.pdf>.
2. Максюта В. В. Науково-практичні аспекти визначення продуктивності праці працівників роздрібною торгівлі // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2, Т. 1. – С. 87-92.
3. Гринів Б. Проблемні аспекти аналізу показників праці і зарплатомісткості товарообігу підприємств торгівлі // Економічний аналіз. – 2012. – Вип. 11, Ч. 2. – С. 150-154.
4. Гутафель В.В. Резерви підвищення продуктивності праці персоналу торговельного підприємства // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2009. – Вип. 3. – С. 104-111.

СЕКЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ:
ПІДПРИЄМСТВО, РЕГІОН, КРАЇНА

Плаксюк О.О.

к.е.н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

Матвієнко О.Д.

аудитор

м. Київ

УЗГОДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ

Економічні інтереси – це реальний, зумовлений відносинами власності та принципом економічної вигоди, спонукальний мотив чи стимул господарської діяльності, головною метою якої є не тільки максимізація прибутку й задоволення соціальних потреб, що виникають в результаті взаємодії внутрішніх та зовнішніх соціальних груп суб'єктів економічної діяльності, в процесі реалізації та гармонізації економічних відносин виробництва, розподілу, обміну та споживання. Суб'єктами економічних інтересів є окремі індивіди, сім'ї, домогосподарства, колективи, групи людей, держава, суспільство в цілому. Об'єктом є результат суспільного виробництва (продукт, послуга тощо), який іде на задоволення тієї потреби, з приводу якої складаються конкретні відносини між людьми [1].

В межах Євросоюзу впроваджено політику підтримки малого підприємництва, головна мета якої – збалансування інтересів держави і бізнесу.

Не менш значуща ефективність розвитку малого бізнесу для економіки регіонів. По-перше, малий бізнес через його численність і розповсюдженість на території є могутньою зв'язуючою ланкою, каталізатором і стимулятором ділової активності. Його розвиток і вдосконалення спричиняє за собою появу все нових елементів регіональної інфраструктури: інформаційного обслуговування, засобів зв'язку і транспорту, всіляких видів технічних, консультантських і комунальних послуг. По-друге, нарощування товаровиробництва, торгівлі і послуг на даній території починає активно привертати додаткові потоки населення, а також активізувати внутрішні заощадження населення, плюс залучати додаткові капітали з інших регіонів. Обидва чинники своїм кінцевим результатом забезпечують збільшення надходжень грошових коштів до місцевих бюджетів. У регіонах, де немає великого виробництва, сумарні надходження від малих і середніх підприємств можуть перекивати такі від діяльності великих підприємств [2].

Загальною метою діяльності представників державної влади та малого бізнесу має бути розвиток країни в цілому. Досягти цієї мети можливо лише за умови, коли економічні інтереси держави і бізнесу є узгодженими та взаємодоповнюючими, тобто мають одну соціально-економічну основу. Наприклад, одним з економічних інтересів держави є розвиток інноваційної сфери, в той же час підприємці зацікавлені на вигідних економічних умовах

оновлювати асортимент своєї продукції та використовувати при цьому новітні технології. Тому, для прийняття компромісних рішень, необхідно розробити та обґрунтувати основні можливі заходи держави, спрямовані на підтримку малого бізнесу та відповідні заходи для підприємництва, що будуть враховувати інтереси держави.

Будь яке не задоволення економічних інтересів з боку держави чи малого бізнесу може викликати конфлікт інтересів, що негативно відобразиться на обох сторонах. З метою стабільного розвитку економіки країни та недопущення невдоволення сторін, пропонуємо дотримуватися певного балансу інтересів, розробленого на основі проведеного дослідження розвитку та підтримки малого бізнесу в розвинених європейських країнах.

Для підтримки МСБ та з метою балансування інтересів, доцільно впроваджувати такі управлінські заходи та цільові дії, зокрема розроблені на підставі позитивного світового досвіду Великобританії, Німеччини, Чехії, Польщі: зниження ставки податків, відкладення оплати рахунків; ефективна система знижок при сплаті прострочених позик; пільги при стягуванні місцевого податку на майно; пільгове оподаткування, субсидії, списання на собівартість продукції витрат на НДДКР, кредитні гарантії; укріплення зв'язків освіти з наукою; цільового кредитування за кошти держбюджету; створення робочих місць та додаткових робочих місць для соціально незахищених громадян, таких як студенти, жінки, іммігранти і т.д.; ратифікація Європейської хартії малого підприємництва, вступ до ЄС, отримання додаткового фінансування на сертифікацію систем управління якістю (ISO 9001-2000) середовищем, а також охороною та гігієною праці з метою покращення якості товарів та послуг, що пропонує мале підприємництво; створення товариств взаємного фінансування, які фінансують, інвестують і надають субсидії для суб'єктів малого підприємництва та організацій, які захищають інтереси малого підприємництва; допомога початковим інвестиціям у межах покриття витрат на землю, будівництво, устаткування, витрат на матеріальні активи щодо передачі технологій через придбання патентних прав, ліцензій, ноу-хау чи непатентних технічних знань; фінансування участі в капіталі великих підприємств; довготермінове інвестування; створення зони вільного підприємництва, в яких функціонують державно-комерційні фонди, що надають пільгові кредити і ділові послуги.

Отже, сам результат перетину інтересів держави та бізнесу недостатньо висвітлений в наукових дослідженнях тому перспективний напрямок подальших досліджень, на наш погляд, – вивчення економічних інтересів та способів їх гармонічного задоволення в системі ринкових відносин.

Література

1. Семененко В.М., Коваленко Д.І. Економічна теорія. Політекономія [Текст]: Навч. посібник / В.М. Семененко, Д.І. Коваленко; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.

2. Фінагіна О.В. Ринкова трансформація в регіоні: особливості розвитку та діагностування: Монографія/ НАН України; Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 228с.

Фоміна О. О.
к. е. н., доцент
Точилова А. Ю
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
м. Покровськ

ІНФОРМАЦІЙНА АСИМЕТРІЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Інформаційна асиметрія представляє собою нерівномірний доступ до інформаційних ресурсів, нерівність їх розподілу на різних рівнях соціальних відносин, що має суттєвий вплив на формування і розвиток системи публічного управління. За своєю суттю публічне управління є насамперед впливом на життєздатність людей з боку органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських організацій шляхом застосування сукупності економічних, адміністративних, інформаційно-психологічних та інших методів з метою досягнення цілей суспільного розвитку, зокрема добробуту. Зважаючи, що в умовах ринкової економіки кожний суб'єкт господарювання прагне оптимального використання власних ресурсів, то питання інформаційної асиметрії набувають все більшої актуальності.

Нерівномірний розподіл інформації та її вплив на соціально-економічні процеси почали детально вивчати з 70-х рр. минулого сторіччя, але проблема інформаційної асиметрії в публічному управлінні ще мало досліджена науковцями і практиками. Відповідно до цього метою нашого дослідження є визначення сфери виникнення та наслідків існування інформаційної асиметрії в публічному управлінні. Оскільки публічне управління як таке пов'язує органи державної влади, бізнес структури і громадянське суспільство, то відносини, що виникають у цій сфері доцільно розглядати на рівнях «органи державної влади ↔ бізнес структури», «органи державної влади ↔ громадянське суспільство», «бізнес структури ↔ громадянське суспільство». Суб'єкти, що взаємодіють в системі публічного управління на зазначених рівнях, є споживачами інформації, яка виникає в політичній, економічній, соціальній сфері завдяки наявності влади. Влада – це право та можливість відповідно до панівних цінностей вливати одними суб'єктами на результати діяльності інших суб'єктів, також можливість суб'єктів розпоряджатися чимось або кимось, підкоряючи їх своїй волі. Максимізація власної вигоди суб'єктами, що здійснюють владу, сприяє збільшенню асиметричності інформації. Здебільшого в сучасному світі проблема асиметричності інформації поширюється в політичній сфері.

Асиметрія інформації в політичному житті суспільства проявляється при визначенні пріоритетів формуванні позицій окремих політичних партій. Це означає, що кожна політична сила має власні інтереси, що мають бути

досягнені. Тоді відбувається діяльність щодо реалізації означених результатів, нав'язуючи підвладним інформацію, що сприяє максимізації вигоди цих політичних структур. Як приклад асиметричності інформації в політичному житті суспільства слід навести подання фактів щодо соціально-економічної та політичної ситуації, що стосуються тимчасово окупованих територій. Політичні партії у нашій державі у своїх програмах залишають тільки ті фактори, які на їх думку спроможні чи то підняти економіку, чи подолати корупцію, чи здійснити мир у країні. Але разом з тим практично кожна політична партія багато обіцяє, але мало обіцянок виконує, коли отримує владу.

Формою подання інформації в більшості є новини. Ці новини формуються радіо, телевізійними, друкованими та інтернет-засобами подання інформації. Поступово, з плином часу інформаційні канали, джерела та інформаційні портали формують певну громадську думку, яка або сприяє подальшому розвитку, або його гальмує. І іноді виникає така ситуація, що одне джерело позиціонує новину як позитивну, а інше – не вважає її позитивною або зовсім ігнорує. Поступово складаються умови для інформаційної війни, що є наслідком інформаційної асиметрії. Інформаційна війна проявляється у вигляді використання і управління інформацією з метою набуття конкурентоздатної переваги над супротивником. Інформаційна війна ведеться шляхом різноманітних інформаційних операцій, справа у тому, що інформація є надзвичайно потужним механізмом у публічному управлінні, який впливає на формування громадської думки і сприяє створенню відповідних настроїв у суспільстві, думок та політичних поглядів. Саме за допомогою інформації є можливість впливу на існуючу ситуацію. До інформаційних операцій, що їх застосовують засоби масової інформації на користь тих чи інших суб'єктів відноситься пропаганда відчаю, пропаганда суперечливості діяльності, пропаганда, що сіє сумніви правильності дій, пропаганда освіти і здоров'я. Якщо виникає інформаційна асиметрія у публічному управлінні, то вона обов'язково має відповідні наслідки та думки, спонукає до прийняття певних рішень на користь суб'єктів, які у ній зацікавлені.

Таким чином потужним рушієм розвитку соціально-економічної системи є інформація. Асиметрія подання інформаційних потоків може використовуватись на користь зацікавлених сторін у всіх сферах діяльності, в тому числі і в публічному управлінні, коли треба сформулювати «правильну» точку зору, скерувати суспільні дії на перспективу. Напрямами подальших досліджень в заявленій тематиці вбачаємо у висвітленні проблем, що стосуються формування аспектів довіри, свободи і відповідальності суб'єктів господарювання в системі публічного управління з урахуванням інформаційної асиметрії.

ЩОДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сучасне соціально-економічне становище в державі визначає особливу актуальність державної діяльності щодо забезпечення економічної безпеки регіонів. Сьогодні кожен окремих регіон повинен протистояти економічним загрозам або запобігати їх появі, особливу ефективність цей процес набуває в системі регіонального інформаційного менеджменту.

Сутність регіональної економічної безпеки в системі регіонального інформаційного менеджменту полягає в можливості дієвого контролю з боку регіональних органів управління з ефективного використання інформації щодо природних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсів, прискоренню економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності регіону.

Надійна та ефективна система забезпечення економічної безпеки є однією з основоположних умов що, можуть гарантувати стабільний та відносно стійкий соціально - економічний розвиток регіонів [3].

Економічна безпека в системі регіонального інформаційного менеджменту, в першу чергу, передбачає комплекс заходів щодо забезпечення захисту економічної інформації, яка є важливою і невід'ємною складовою частиною загальної соціально-економічної політики регіональних органів влади.

У кожному регіоні необхідна підготовка комплексної інформації про економічну ситуацію, як то попит на продукцію виробничо-економічного призначення, будівництво промислових і соціальних об'єктів, вироблену продукцію промислового призначення, обсяги реалізації в регіоні і за його межами, дані про оцінку промислової нерухомості і т. п. [2 с.32].

Система забезпечення регіональної інформаційної безпеки повинна складатися із наступних складових: організаційно-технічне, правове та кадрове забезпечення.

У правовій площині основними напрямками повинні бути:

- захист інформаційних ресурсів регіональних підрозділів з боку держави;
- забезпечення національної та регіональної безпеки у сфері інформатизації та забезпечення реалізації прав суб'єктів в умовах інформатизації;
- встановлення юридичної відповідальності за забезпечення збереження інформації, несанкціонований доступ та неправомірне її використання;
- визначення юридично закріплених норм і методів захисту авторських прав на програмні продукти та доброякісність інформаційної продукції;

– встановлення юридичної відповідальності за використання електронно-обчислювальних засобів у особистих інтересах, які суперечать регіональним інтересам і можуть завдати збитки в їх управлінській діяльності;

– забезпечення нормативно-правового регулювання, яке спрямовується на типи розповсюдження інформації.

Також необхідно за допомогою наказів, положень, інструкцій розробити загальні підходи щодо попередження інформаційних злочинів. Вони можуть бути такими:

– визначення засобів захисту інформації у відомчих Положеннях;

– обговорення окремих правил при складанні трудової угоди;

– контроль доступу до інформації в комп'ютері;

– перевірка достовірності введених даних.

В організаційному аспекті для нейтралізації наявних загроз і забезпечення інформаційної безпеки регіональним органам влади необхідно організувати підсистему менеджменту у сфері інформаційної безпеки, за наступними напрямками:

– формування і практична реалізація політики інформаційної безпеки регіону, системи внутрішніх вимог, норм і правил;

– забезпечення комплексного та централізованого контролю рівня захисту інформації;

Кадрове забезпечення повинно включати підготовку професійних спеціалістів з інформаційної безпеки, що мають відповідати таким вимогам: високий загальноосвітній рівень, широкий спектр технічних знань, навички системного підходу до вирішення завдань, вміння приймати нестандартні, але вірні рішення, знання правових питань, знання основ організації та управління, спеціальні знання в галузі інформаційної безпеки.

Таким чином, забезпечення економічної безпеки в системі регіонального інформаційного менеджменту є невід'ємною частиною загальної системи регіонального управління, необхідної для досягнення стратегічних цілей та завдань. Основні вимоги, організаційні правила і процедури систем захисту безпосередньо повинно регламентуватись місцевим законодавством, і нагляд за виконанням вимог здійснюється місцевими органами влади.

Література

1. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О. Г. Білоус та ін. – К.:КНЕУ, 2002. – 789 с.

2. Комеліна О. В. Стратегія трансформації інноваційно-інвестиційного простору України: теорія, методологія, практика : моногр. / О. В. Комеліна. – К. : ТОВ «ДКС центр», 2010. – 486 с.

3. Мунтян В. І. Економічна безпека України. – К.: КВІЦ, 1999. – 462 с.

4. Предборський В. А. Економічна безпека держави: Монографія. – К.: Кондор, 2005. – 391 с.

5. Проектирование экономических информационных систем: учебник / Г. Н. Смирнова, А. А. Сорокин, Ю.Ф. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 512 с.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВИДІВ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ КЛАСТЕРІВ

Вибір євроінтеграційного вектору розвитку України заснований на прагненні досягнення більш високих стандартів якості життя її населення та забезпеченні достатнього рівня конкурентоспроможності її економіки на національному та міжнародному рівнях. Практичне втілення у життя означеної мети може бути реалізованим виключно завдяки комплексній результативній взаємодії трьох основних соціальних інститутів – держави, освіти та виробництва. Поява кластерів в Україні, на відміну від країн з ринковою економікою, зумовлена галузевим розподілом згідно планової економіки колишнього СРСР та пояснюється прагненням України відповідати сучасним критеріям розвитку економічних систем, забезпечити яку й покликані кластерні форми. Науковці різних країн світу виділяють інноваційні, промислові, туристичні, транскордонні, наукові, освітні та регіональні види кластерів.

М. Портер (M. Porter) у 1990 р. та Е. Бергман, Е. Фезер (E. Bergman, E. Feser) у 1999 р. визначили промислові кластери як ряд галузей, що взаємодіють як покупець-постачальник або постачальник-покупець, а також за допомогою спільних технологій, спільних каналів закупівель або розподілу, спільних трудових об'єднань [1] та як групу комерційних підприємств і некомерційних організацій, для яких членство в групі є важливим елементом підвищення індивідуальної конкурентоспроможності [2].

М. Енрайт (M. Enright) у 1996 р., Е. Бергман, Е. Фезер (E. Bergman, E. Feser) у 1999 р., Організація економічного співробітництва та розвитку (Organisation for economic cooperation and development) у 2002 р. виокремили регіональні кластери: як промислові кластери, в яких фірми-учасниці територіально близькі одна одній [2]; як промислові кластери, які сконцентровані географічно (зазвичай усередині регіону, утворюваного центральною столичною областю), що мають спільний ринок праці й інфраструктуру [2]; відносяться до географічно обмежених концентрацій взаємозв'язаних фірм і можуть використовуватися як ключове слово для раніших концепцій індустріальних районів, спеціалізованих промислових агломерацій і місцевих виробничих систем [3].

Л. Гонтаржевська у 2008 р. визначила вид туристичних кластерів - це система інтенсивної виробничо-технологічної та інформаційної взаємодії туристичних підприємств, постачальників базових та додаткових послуг із приводу створення спільного туристичного продукту [4].

Н. Добрева у 2013 р. надала трактування виду транскордонних кластерів - це організаційна форма транскордонного співробітництва, в основі якої закладена інтеграція незалежних компаній та асоційованих інституцій, що географічно зосереджені у транскордонному регіоні, спеціалізуються у різних галузях, пов'язані спільними технологіями та навиками і взаємодоповнюють одна одну [5].

О. Скоч у 2007 р. дослідив, що нукомісткі кластери виникли порівняно недавно: об'єднані в них підприємства, як правило, базуються на нових технологіях і знаннях, приносять побічний результат досліджень університетів і науково-дослідних інститутів [6]. Ю. Андреев у 2007 р. виділив поняття галузевих кластерів – структура незалежних суб'єктів з функціональними зв'язками на рівні галузі [7].

Дж. Сіммі, Дж. Сеннетт (J. Simmie, J. Sennett) у 1999 р. та А. Бутенко, Є. Лазарева у 2009 р. визначили інноваційні кластери: велика кількість пов'язаних індустріальних і/або сервісних компаній з високим рівнем співпраці (зазвичай через ланцюг постачань), що функціонують в однакових ринкових умовах [2]; як підсистема регіональної інноваційної системи – це: сукупність компонентів кластера, які мають власну структуру: суб'єкти розробки і пропозицій наукових ідей, проектів, науково-технічної продукції, продуктів; суб'єкти реалізації наукових ідей, науково-технічної продукції, інноваційних проектів; функціональні підсистеми інноваційної інфраструктури: фінансова, інформаційна, експертизи, маркетингова, логістична, ін. [8].

Г. Грекова, О. Фіхтнер у 2010 р. назвали освітні кластери, де структуроутворюючими в об'єднаннях виступають освітні заклади різного рівня, які заключають угоди з базовими підприємствами регіону на підготовку спеціалістів визначеного рівня та проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок (НДДКР) [9].

Вищенаведена систематизація підходів до визначення видів кластерів включає в себе специфічні особливості щодо організації та функціонування, об'єднує в собі ресурсну базу, інфраструктуру, ринок праці та логістику (промисловий кластер) та наукове забезпечення, технології, виробництво і маркетинг (інноваційний кластер). Специфіка інноваційного кластеру полягає у зв'язках з державною інноваційною системою, де задіяні учасники об'єднання і пропозиції їх наукових ідей, проектів, продукції, продуктів та суб'єкти реалізації наукових ідей, науково-технічної продукції, інноваційних проектів, що здійснюють свої функції у підсистемах інноваційної інфраструктури.

Аналіз наявних підходів, що застосовуються науковцями світу до конкретизації сутності поняття «кластер» дозволило зробити висновки про те, що здебільшого трактування здійснюється на базі визначення М. Портера, здійсненого ним у 1990 р., із висвітленням окремих аспектів, що мали першочергове значення у різних дослідженнях. Більшість науковців розділяють загальну думку щодо ролі кластера у перспективному розвитку регіональної економіки як потужного конкурентоспроможного інструменту, з метою

підвищення ефективності діяльності як окремих учасників економічних відносин, так і загалом економічної системи.

Література:

1. М. Porter. On competition. Harvard Business School Press, 1998, p. 197.
2. Андрусів У.Я. Поняття «кластер» та його різноманітність трактування у працях зарубіжних вчених. URL : http://www.confcontact.com/20111222/5_andrusiv.php.
3. Innovation and clusters. Organisation for economic cooperation and development. East west clusters conference 28-31 october 2002. URL : <https://www.oecd.org/cfe/leed/2398577.pdf>.
4. Гонтаржевська Л.Г. Ринок туристичних послуг в Україні: навч. пос. / Л.Г. Гонтаржевська. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – С. 45.
5. Добрева Н. Основні напрями розвитку транскордонних кластерів в Україні / Н. Добрева // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип.34. – С.246.
6. Александр Скоч. Международный опыт формирования кластеров. URL : http://www.intelros.ru/readroom/cosmopolis/02/352-aleksandr_skoch_mezhdunarodnyjj_opyt_formirovaniya_klasterov.html.
7. Андреев Ю. А. Эффективность кластеров в развитии экономики региона / Ю.А. Андреев // Современные аспекты экономики. – 2007. – № 20 (113). – С. 82-85.
8. Бутенко А. І. Феномен кластера у формуванні інноваційної моделі економіки регіону / А. І. Бутенко, Є. В. Лазарева // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – №2. – С. 26.
9. Грекова Г.И. Сетевые механизмы интеграции России в европейское образовательное пространство / Г.И. Грекова, О.А. Фихтнер // Вестник Челябинского государственного университета. Экономика. – 2010. – № 26 (207). – Выпуск 28. – С. 11-17.

УДК: 351.863.1:84

Буколова В. В.

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
м. Полтава*

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Оцінювання соціально-економічної безпеки регіону становить собою сукупність оцінних процедур та дій, що виконуються з використанням вибраного (або створеного) інструментарію, результати яких слугують підставою для отримання обґрунтованого судження про стан соціально-економічної безпеки регіону. Інструментарію, з використанням якого відбувається складний процес оцінювання, що складається з багатьох взаємопов'язаних та взаємозумовлених процедур та дій, належить одне з центральних місць у методологічних засадах оцінювання в економічній безпекології мезорівня.

Складові інструментарію оцінювання соціально-економічної безпеки регіону (сукупність дій, прийомів, процедур, алгоритмів, способів та правил їхнього застосування тощо) доцільно поєднати в межах моделі, яка має відобразити залежності між результирующим показником (або показниками), що

описують стан соціально-економічної безпеки регіону, та первинними показниками, які описують результати тих процесів, що мали місце в регіоні та державі, суттєво вплинули на соціально-економічну безпеку регіону і позначилися на її оцінках.

Загальний опис моделі оцінювання соціально-економічної безпеки регіону з використанням наявних і пропонованих ознак, який, власне, спрямовує розроблення моделі, надано у табл. 1.

Таблиця 1

Загальний опис моделі оцінювання соціально-економічної безпеки регіону

Ознака	Характеристика моделі
Область використання	Отримання оцінок соціально-економічної безпеки регіону (регіон встановлено за наявним адміністративним поділом – це область; можливо застосування моделі для району області)
Часовий чинник	Статична модель, оскільки первинними показниками є фіксовані показники (минулого або прогнозного періодів), які відображають результати впливу процесів на заданий момент часу
Форма представлення	Математична модель, оскільки передбачає отримання системи математичних відносин, які описують стан соціально-економічної безпеки регіону
Кількість цілей моделювання	Одноцільова модель, реалізація якої спрямована на досягнення однієї мети – отримання проміжних та результуючих оцінок соціально-економічної безпеки регіону
Характер результуючого показника	Квазі-кількісний, що потребує його лінгвістичної інтерпретації у вигляді дескриптивного опису стану соціально-економічної безпеки регіону
Однозначність визначення результатів процесів, що впливають на результуючу оцінку	Детермінована, оскільки значення первинних показників моделі описують наявні або передбачувані на момент оцінювання результати процесів, які враховано в оцінюванні. Детермінований характер моделі вибрано свідомо, оскільки тоді виникає можливість охопити багато процесів, що впливають на результуючі оцінки
Форми подання об'єкта	Абстрактна математична модель
Міра повноти опису досліджуваного об'єкта	Наближена модель, яка не є повною мірою адекватною об'єкту у просторі та часі. У моделі враховано лише найважливіші процеси, вплив результатів яких зумовив певний стан соціально-економічної безпеки регіону

Джерело: розроблено автором

Інструментом розроблення моделі оцінювання соціально-економічної безпеки регіону вибрано нечітку логіку, прийоми та процедури якої поєднано з динамікою аргументів (первинних показників) моделі. Такий вибір зумовлений перевагами нечіткої логіки в розрахунку оцінок та формування суджень щодо різноманітних об'єктів та процесів.

Результуюча оцінка соціально-економічної безпеки регіону на найвищому рівні моделі є результатом комбінування проміжних оцінок трьох складових

моделі: економічної, соціальної та демографічної. Проміжними є оцінки складових моделі оцінювання соціально-економічної безпеки регіону. Причому, проміжним характером оцінки складових моделі не обмежуються, вони є не лише складовими результуючої оцінки, а й мають і самостійне значення.

Основу моделі оцінювання соціально-економічної безпеки регіону складають первинні показники, які й визначають дескриптивний характер моделі. Адже модель розроблено виходячи з припущення, що її результат до реалізації невідомий, тоді як значення первинних показників та їхня динаміка відомі, а тому мають бути достовірними.

Первинні показники моделі оцінювання соціально-економічної безпеки регіону представлено показниками динаміки абсолютних значень первинних показників (темпи приросту) з урахуванням знаку динаміки. Тобто у пропонованій моделі використовуються не абсолютні значення первинних показників, а показники їхньої динаміки (індекси). Динаміка (знакові критерії зміни) первинних показників знаходить використання в різноманітних моделях оцінювання, хоча і достатньо обмежено.

Показники в моделі оцінювання соціально-економічної безпеки регіону формуються за принципом «знизу – вгору». Тому достовірність проміжних та результуючої оцінок моделі оцінювання соціально-економічної безпеки регіону переважною мірою визначається якістю первинних показників (III та IV рівні моделі). Кожен з первинних показників моделі у певному, достатньо вузькому аспекті описує стан соціально-економічної безпеки регіону.

Включення показників до числа первинних показників моделі оцінювання соціально-економічної безпеки регіону має бути ретельно обґрунтованим. Для цього розроблено правила відбору та конструювання показників за кожною складовою моделі. Недотримання цих правил із самого початку оцінювання закладає підстави низької достовірності оцінок соціально-економічної безпеки регіону, чого необхідно уникати.

УДК: 332.143

Горохова Л. П.

Українська асоціація з розвитку менеджменту та бізнес-освіти

м. Київ

Скібська К. О.

Зеленський В. В.

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

РЕГІОНАЛЬНІ РИНКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Основним і найбільш складним завданням сучасних ринкових перетворень у системі державного та регіонального управління є формування

цивілізованого, ефективного, динамічного ринку праці. Ситуація, що склалася у національній економіці, свідчить про суттєвий вплив макроекономічних чинників й поступове скорочення соціально-трудомих гарантій з боку держави. Результати і наслідки трансформацій неоднозначно вплинули на економічну активність і якість життя населення в Україні. Разом із тим докорінна перебудова галузей посприяла перегляду управлінських підходів у бік інформаційної економіки.

Важливими настановами в умовах інформаційної економіки стають обрання напрямів системного реформування та подальшого розвитку ринку праці. За таких умов першочерговим питанням є формування відповідного до потреб регіональних економік кадрового потенціалу, що визначається його здатністю рухатися до нових зовнішніх ресурсів і відповідністю трансформаціям техно- та соціосфери. Розв'язання відповідних питань дозволяє створювати нові робочі місця, поширювати їх інформаційно-економічну взаємодію, трансформувати ринкові відносини з урахуванням вимог постіндустріального суспільства.

Кадрове забезпечення стає важливим ресурсом інноваційних процесів, що відбуваються на мікро-, мезо- та макрорівнях. Доволі складними залишаються питання стимулювання та підтримки зайнятості у період глобального поширення транснаціональних корпорацій, оскільки на зміну традиційним методам управління приходять нові, що ґрунтуються на інноваційному підприємстві, менеджменті, інформаційному інжинірингу та автоматизації економічних процесів. У нових умовах інформаційної економіки стають актуальними питання особливостей поширення та впливу інноваційних процесів і технологій на ринок праці. Додатково потребує нарощування практичних знань та підходів система управління соціально-трудомих процесами з одночасним з'ясуванням їх відповідності економічним інтересам розвитку регіональних господарських комплексів в умовах інформаційної економіки.

Нові можливості інформаційної економіки сприяють розвитку територій, обмежених матеріальними ресурсами, шляхом використання людського інтелекту. Інтелектуальний та інформаційний потенціал регіонів починає перетворювати нові ресурси та сприяє розвитку коопераційних зв'язків, інтеграції бізнесу, влади та науки. Отже сучасна економічна система усе більше набуває інформаційної спрямованості.

По-перше, з'являються нові форми соціальної організації за рахунок впровадження нових технологічних умов, перетворення послідовності генерування, обробки, передачі інформації, видозміни бачення трудових ресурсів та представлення їх як фундаментального джерела інноваційного розвитку.

По-друге, поширюються процеси глобалізації, що видозмінюють ринкові складові (капітал, технології, інформацію) та впливають на галузеву структуру й функціонування у сфері виробництва, розподілу, споживання.

Трансформаційні процеси призвели до появи мультикультурних ознак та нарощування різноманітності соціальних і культурних контекстів ринку праці,

що підтверджується появою нових або скороченням наявних робочих місць, зміною меж існуючих взаємовідносин, посиленням значення нових знань та інформації. Такі передумови призводять до поступового об'єднання кадрових ресурсів, технологічних змін, наукових розробок та інших складових у єдиний інформаційний простір. За таких умов відбувається зміна схем ведення бізнесу, що у свою чергу, вимагає відповідних дій від системи державного та регіонального управління. Суттєвим підґрунтям для прийняття управлінських рішень стають теоретико-методологічні підходи, що підлягають перегляду й спираються на світову практику та національні особливості господарювання.

Еволюційні процеси, що відбуваються на регіональному ринку праці, набагато в чому залежать від низки передумов, найбільш вагомими з яких є:

по-перше – інформатизація, що сприяє розвитку та впровадженню інформаційних технологій та засобів комунікації у структурах управління, на робочих місцях, у сфері обігу та посередницьких структурах;

по-друге – перетворення в системі освіти, що сприяє розвитку сучасної системи підготовки спеціалістів з орієнтацією на відтворення людського капіталу здатного виробляти та споживати інформаційні продукти і технології;

по-третє – перегляд наукових підходів, що обґрунтовують та активізують фундаментальні й прикладні дослідження в інформаційному секторі;

по-четверте – культурні аспекти, що формують і підвищують роль, значущість та інформаційну свідомість суспільства;

по-п'яте – державний вплив, що акцентує увагу регіональних та державних структур управління на проблемах освіти, науки, виробництва інформаційних продуктів; передбачає поширення програм підтримки освіти, науки, виробництва, бізнесу щодо нарощування можливостей інформаційного сектору економіки;

по-шосте – правові аспекти, що націлені на формування нормативних актів підтримки та захисту інформаційних продуктів і технологій;

по-сьоме – поглиблення корпоративності, що сприяє розвитку корпоративних структур із суттєвими фінансовими, матеріальними, кадровими та технічними ресурсами для здійснення інноваційної діяльності у рамках інформаційного ринку;

по-восьме – набуття професіоналізму, що балансує попит та пропозицію на трудові ресурси на сучасному ринку праці.

У сукупності передумов ринок праці вже відчув структурні зміни, що в першу чергу простежуються у формуванні нових товаропровідних мереж, електронних бізнес-мозаїках економічної взаємодії. Безперервні трансформаційні процеси також вплинули на зміну рис регіонального ринку праці – він переважно базується на телекомунікаційних мережах та електронній економічній взаємодії. Все це посилює вагомість та роль інформаційно-технологічних чинників та пояснює складність питань, що стосуються особливостей регіонального управління при нових формах соціального та технічного поділу праці.

Перебуваючи у динамічному русі регіональний ринок праці одночасно зберігає свої головні риси та властивості, що призводить до появи низки

розбіжностей у поглядах та практичній реалізації управлінських дій. У сучасній практиці усе частіше виникають нестандартні чинники впливу на структуру ринку праці, що скасовує традиційні загальноприйняті підходи в управлінні працею. Особливої уваги заслуговує поява нового сегменту ринку праці – «інформаційні виробники».

УДК 338.48-6:61(477)

Миргородська Д. О.

Науковий керівник:

д. е. н., доцент Л. В. Проданова

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ РИНКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Медичний туризм – новий сектор світового ринку послуг, формування якого обумовлено світовими глобалізаційними процесами, тобто процесами перетворення світової економіки в єдиний ринок товарів, послуг, капіталів, робочої сили і знань. Офіційної статистики ринку медичного туризму сьогодні не існує, а оцінки та прогнози його розвитку в різних дослідженнях відрізняються. Оцінки різних експертів коливаються від 10,5 млрд. дол. США в 2012 р. до 32 млрд. дол. в 2019 р. і 3 трлн. дол. США в 2025 р. [1]. Згідно з окремими аналітичними оцінками, об'єм світового ринку медичного туризму в останні роки становить близько 2% світового ВВП і до 2022 р. досягне 143,8 млрд. дол. США (очікується зростання майже на 16% порівняно з 2015 р.) [2]. Згідно з іншими даними, об'єм досліджуваного ринку вже сьогодні становить більше 439 млрд. дол. США, а до 2025 р. до 3-4% населення земної кулі будуть подорожувати світом з метою покращення свого здоров'я, фізіотерапії та лікування [3].

Медичний туризм є перспективним сектором економіки і для нашої країни, який може стати важливим прибутковим напрямом розвитку приватного бізнесу та джерелом надходжень коштів до державного бюджету. Він об'єднує дві величезні галузі – медицину і туризм, які відіграють визначальну роль у розвитку не лише економічної, а й соціальної сфери держави. За аналітичними висновками Національної академії медичних наук України: щороку до нашої країни приїждить на лікування майже 50 тис. пацієнтів з Німеччини, Франції, Великої Британії, США, Росії, Білорусі та Ізраїлю; за рік такі пацієнти сумарно витрачають близько 125 млн. дол. США; у свою чергу, українців виїжджає на лікування за кордон у чотири рази більше [4].

Наразі ринок медичного туризму пропонує доволі різноманітні види послуг, що дозволяє виокремити такі сегменти цього ринку: безпосередньо ринок медичного туризму (загальна хірургія, кардіохірургія, лікування безпліддя, онкологія, офтальмологія); діагностичного туризму (лабораторні дослідження, діагностика організму); реабілітаційного туризму (реабілітація та відновлення); б'юті-туризму (пластична хірургія, догляд за зовнішністю і косметологія); лікувально-оздоровчого туризму (кліматичний); бальнеологічного туризму (вживання мінеральної води і медико-оздоровчих процедур під медичним контролем); термального туризму (лікування на мінеральних і термальних джерелах); стоматологічного туризму (стоматологічне лікування чи перебування у стоматологічних закладах за межами своєї країни); пологового туризму (подорож в іншу країну, що здійснюється для народження дитини з метою здобуття новонародженим громадянства даної країни); репродуктивного туризму (лікування безпліддя не в своїй країні); сурогатного туризму (сурогатне материнство); SPA & Wellness туризму (тури на SPA-курорти, в готелі зі SPA-центрами обладнані лікувально-оздоровчими комплексами з басейнами і терапевтичними ваннами, масажними кабінетами) [5].

За даними Державної служби статистики України, за підсумками 2016 року кількість «медичних туристів» в Україні становила лише 3,53% від загальної кількості туристів, обслугованих туроператорами (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість туристів, обслугованих туроператорами, у 2016 році за регіонами України, осіб

	Обслуговано туристів				У тому числі за метою поїздки «лікування»			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		внутрішніх	виїзних	в їзних (іноземних)		внутрішніх	виїзних	в їзних (іноземних)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна	2250107	375091	1841232	33784	79412	72030	1469	5913
Вінницька	11348	7748	3600	-	22	22	-	-
Волинська	16525	1461	14637	427	871	445	-	426
Дніпропетровська	24296	3292	21004	-	918	905	13	-
Донецька	9753	1426	8327	-	56	18	38	-
Житомирська	2597	610	1987	-	-	-	-	-
Закарпатська	6705	3228	3409	68	12	12	-	-
Запорізька	21016	6940	13962	114	949	862	87	-
Івано-Франківська	74919	68285	4161	2473	334	332	2	-
Київська	11001	1323	9678	-	151	146	5	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кіровоградська	2181	209	1972	-	24	20	4	-
Луганська	577	44	533	-	38	38	-	-
Львівська	138048	74926	55480	7642	61645	56236	-	5409
Миколаївська	5575	455	5120	-	10	10	-	-
Одеська	43355	17615	23697	2043	35	14	21	-
Полтавська	3383	117	3266	-	122	11	111	-
Рівненська	4266	587	3679	-	16	16	-	-
Сумська	5665	2124	3541	-	27	27	-	-
Тернопільська	2934	1571	1363	-	-	-	-	-
Харківська	19122	3632	15489	1	455	451	4	-
Херсонська	4647	3302	1345	-	1646	1646	-	-
Хмельницька	9319	2529	6790	-	24	22	2	-
Черкаська	2624	622	2002	-	63	27	36	-
Чернівецька	11731	2691	8928	112	29	-	29	-
Чернігівська	3869	313	3556	-	4	2	2	-
м.Київ	1814651	170041	1623706	20904	11961	10768	1115	78

Джерело: розроблено за даними [6]

Проте, за оцінками експертів, кількість медичних туристів в Україні (зокрема які проходять лікування) набагато більша (однією з причин такого стану є те, що статистична інформація медичного туризму, якою володіють приватні медичні заклади, не оприлюднюється) [7].

Література

1. Медицинский туризм 2017 – тенденции года. URL : <https://www.medigo.com/ru/blog/novosti-i-statyi/medical-tourism2017/>.
2. Рынок медицинского туризма: анализ и прогноз до 2022 года. URL : <http://medbe.ru/clinics/o-lechenii-za-rubezhom/rynok-meditsinskogo-turizma-prognoz-do-2022-goda/>.
3. Mapping the Future of Global Travel and Tourism. – URL : <https://usa.visa.com/dam/VCOM/global/partner-with-us/documents/global-travel-and-tourism-insights-by-visa.pdf>.
4. Медичний туризм в Україні: проблеми і перспективи. URL : <http://www.amnu.gov.ua/news/1/733/medichnii-turizm-v-ukra-n-problemi-ta-perspektivi/>.
5. Баєв В.В. Економічні передумови розвитку медичного туризму в Україні // Наукові праці МАУП. – 2014, Вип. 43(4). – С. 163-167.
6. Туристична діяльність в Україні у 2016 році // Статистичний бюллетень. – Київ, 2017. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm.
7. Кушнірук Ю. С., Яковичина М. С. Медичний туризм у Рівненській області: можливості та перспективи розвитку // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Географічні науки. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. - № 9 (358). - С. 112-119.

**СЕКЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ**

Проданова Л. В.

д. е. н., доцент

Борецька Ю. В.

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

ІНВЕСТИЦІЇ В АПК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Підвищення світового попиту на продовольство за рахунок збільшення чисельності населення планети, підвищення рівня життя в країнах, що розвиваються, зміна структури споживання в поєднанні зі зниженням площ родючих ґрунтів створюють передумови для зростання цін на продукцію сільського господарства в середньостроковій перспективі та роблять очевидним привабливість українського агропромислового комплексу (АПК). Саме географічне положення, кліматичні особливості, недорога робоча сила, сприяють активному розвитку цього сектору української економіки, залученню в нього внутрішніх і зарубіжних інвестицій, навіть зараз, коли інші галузі економіки не характеризуються високою інвестиційною привабливістю.

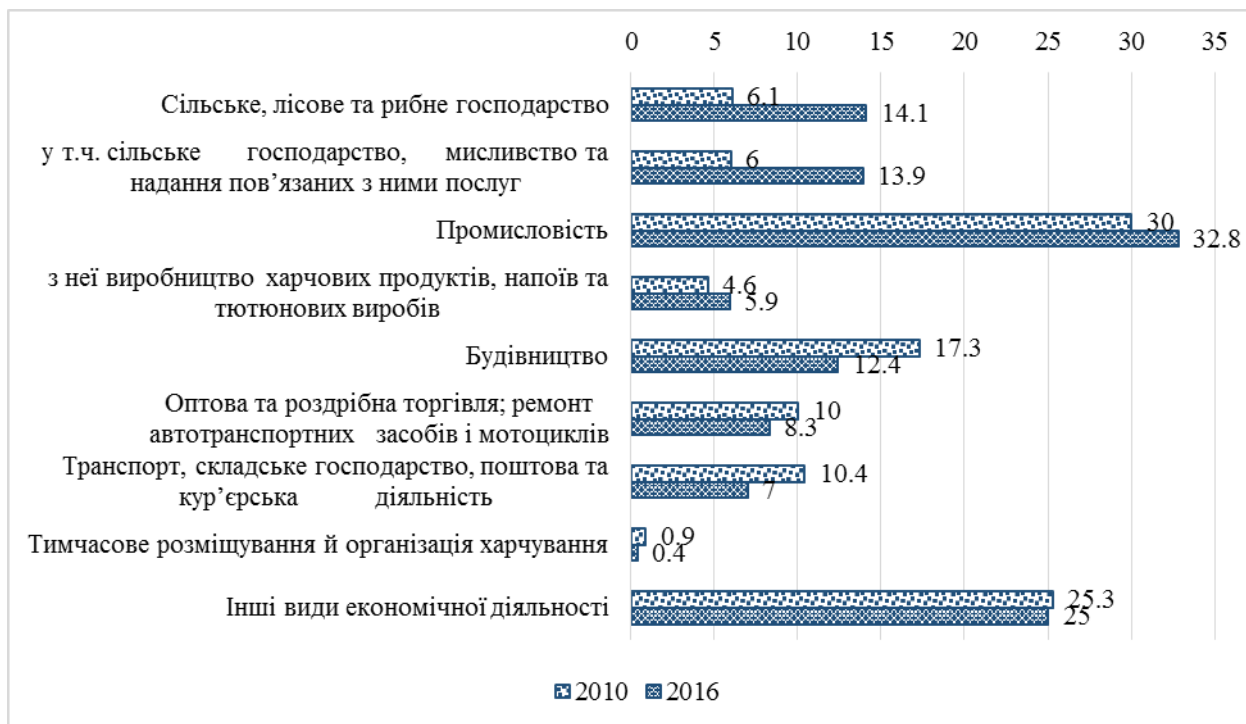
АПК України сьогодні є однією з небагатьох галузей економіки, яка, незважаючи на кризові явища в економічній і політичній сфері, військову агресію на сході країни та окупацію АР Крим, демонструє достатню стабільність і навіть повільне зростання впродовж останніх декількох років.

За останні 5 років частка продукції АПК у структурі експортної виручки України зросла з 27% у 2013 році до 41% у 2017. Проте варто зазначити, що основу аграрного експорту все ще становить експорт сировини, а саме продукція рослинного походження – пшениця, кукурудза, ячмінь та соєві боби. Частка цієї продукції в структурі становить порядку 55% [1]. Експортно-сировинна модель господарювання, що скалалася, отримує прибутки здебільшого з експорту сировини та використання дешевої робочої сили, в наслідок чого, не приділяється належна увага розвитку науки та інновацій, спостерігається відсутність тісних зв'язків наукової сфери з промисловістю, переважають застарілі ресурсо- та енергоємні технології виробництва. Відсутність достатнього фінансування є вагомим стримуючим фактором подальшого розвитку АПК.

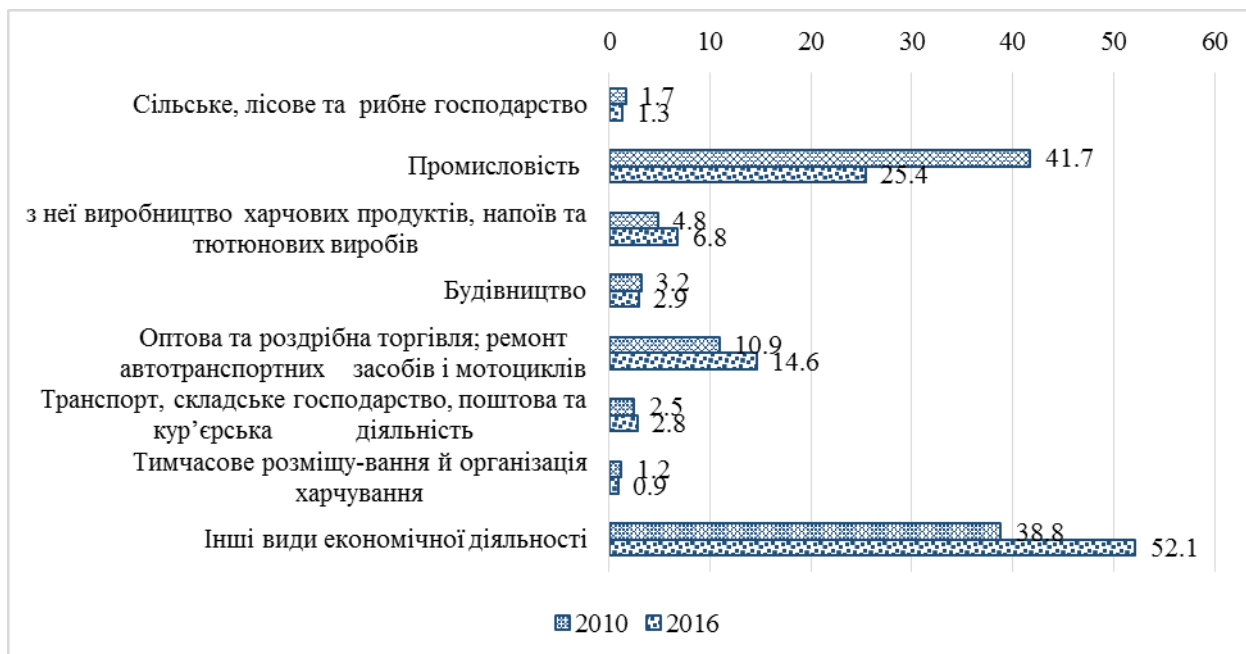
Динаміка структури капітальних інвестицій та прямих інвестицій за видами економічної діяльності в економіці України представлена на рис. 1. За даними Державної служби статистики України, за підсумками 2010 р. частка капітальних інвестицій, освоєних у сільському, лісовому та рибному господарстві України становить 6,1% у відсотках до загального підсумку, а частка прямих інвестицій – 1,7%. В 2016 р. частка капітальних інвестицій зросла до 14,1%, а прямих інвестицій – зменшилась до 1,3% [2].

За даними прес-служби Мінагрополітики, за підсумками 2017 року у сільському, лісовому та рибному господарстві освоєно 57,8 млрд гривень капітальних інвестицій, що на 30,7% більше, ніж у 2016 році [3].

а)

б)

Рис. 1 Динаміка структури капітальних (а) та прямих (б) інвестицій за видами економічної діяльності в економіці України (у відсотках до загального підсумку в 2010 і 2016 рр.)

Джерело: розроблено за даними [2]

За даними Держстату України, на початок 2017 р. в сільське господарство (сумарно із лісовим та рибним) було спрямовано 2% від усіх прямих інвестицій в економіці України – 0,843 млрд. із 45,25 млрд. дол. США [2].

Згідно даних Institutional Investor, Україна виявилася однією з найпривабливіших країн для інвестування в 2017 р. Найпривабливішим інвестиційним напрямом в Україні визнано саме сільськогосподарський сектор [4]. Проте, обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну залишається менше можливого, в першу чергу, через те, що і потенційні, і наявні інвестори не поспішають з прийняттям рішень про фінансування АПК через ряд факторів, серед яких: широко розповсюджена корупція; нестабільна політична ситуація; недовіра до судової системи; захоплення держави олігархами та монополізація; конфлікт із Росією; постійні зміни нормативного регулювання; брак гарантій прав власності інвестора; репресивні дії правоохоронних органів; валютні обмеження, впроваджені НБУ та незадовільна валютна політика НБУ взагалі; відсутність легкого управління та простого вирішення ділових питань. З метою залучення потенційних інвесторів необхідно першочергово: шляхом реформ стабілізувати економічний та політичний стан у державі, вдосконалювати законодавство. При цьому істотною є роль держави у створенні клімату, сприятливого для зниження інвестиційних ризиків і підвищення рівня довіри потенційних інвесторів до аграрних підприємств. Це дозволить залучити прямі іноземні інвестиції в АПК, зміцнити національний інвестиційний потенціал та шляхом реформ інтегруватися в продовольчий ринок світового рівня.

Експерти з питань інвестування АПК вважають, що в 2018 р. аграрні підприємці зможуть залучити інвестицій більше, ніж будь-коли за останні десятиліття у разі збереження стабільної політично-економічної ситуації, та проведення реформ. Тільки у разі плідної співпраці зі сторони як держави, так і конкретних підприємств АПК, залучення іноземних інвестицій буде сприяти підйому агропромислового комплексу і як наслідок економіки України в цілому. Тому що саме інвестиційні ресурси іноземних і вітчизняних інвесторів як джерело фінансування аграрного виробництва є передумовою ефективної діяльності галузі та стабільного забезпечення продовольчої безпеки держави.

Література:

1. Основні показники зовнішньої торгівлі України. URL : http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/osnovni_pokazniki_zovnishnoi_torgivli_ukraini.
2. Статистичний збірник «Сільське господарство України за 2016 рік». URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm.
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL : <http://www.minagro.gov.ua/node/25504>.
4. Антызрада: Україна очолила список пріоритетних для інвесторів країн – Institutional Investor. URL : <http://patrioty.org.ua/ecomomic/antyzrada-ukraina-ocholya-spysok-priorytetnykh-dlia-investoriv-krain--institutional-investor-190764.html>.

Чумаченко Є. С.

*Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів*

Чумаченко Ю. С.

*Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси*

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Будь-яке підприємство, у процесі свого розвитку, потребує заходів та дій які б популяризували та просували його діяльність. Підприємства, які працюють у сфері сільського господарства та входять до аграрно-промислового комплексу України, знаходяться в тих умовах, де конкурентне середовище досить складне, тому використання засобів реклами та методів позиціонування на ринку є актуальним та необхідним для успішного та рентабельного функціонування підприємства. Саме тому, поруч із системами забезпечення виробничого процесу, контролю за основними засобами, управління інтелектуальним капіталом та системою менеджменту загалом, важливо впроваджувати та підтримувати на належному рівні і систему маркетингу. Оскільки діяльність підприємств аграрно-промислового комплексу має свої особливості, у маркетингу існує окремий напрямок спрямований на вирішення проблем у даній сфері, який має назву – аграрний маркетинг.

Аграрний маркетинг являє собою діяльність, що направлена на реалізацію концепції маркетингу на всіх етапах відтворення продукції сільського господарства з пріоритетом максимального застосування саморегулюючого механізму ринку. Інтеграція (адаптація) маркетингу (його інструментів, способів, методів тощо) в аграрне середовище на всіх стадіях відтворення продукції сільського господарства дозволить максимально задіяти механізм саморегулювання ринку, адже будь-яке господарське рішення повинне прийматися, виходячи з аналізу ринкової ситуації і тенденцій її зміни, а також з урахуванням ймовірної реакції ринку на прийняте рішення [4, с. 180-183].

Застосування маркетингу у діяльності підприємств аграрно-промислового комплексу необхідно для діагностування ситуації на ринку, дослідження конкурентів, визначення ніші ринку, аналіз ризиків для діяльності на певному ринку. Система маркетингу, також, спрямована на орієнтацію виробництва, пошук нових видів продукції, пошук та аналіз партнерів, вивчення попиту та пропозиції.

Слід також відзначити, що сільськогосподарський маркетинг набагато складніший інших його форм, це обумовлено тим, що використання елементів і засобів маркетингу в аграрному секторі має особливості, пов'язані зі специфікою самого сільськогосподарського виробництва та особливостей галузі в цілому, зокрема агробіологічних чинників, низької еластичності попиту, сезонності виробництва, що вимагає пошуку дієвих інструментів гнучкого пристосування можливостей підприємства до вимог ринку [3, с. 103-110].

Особливостями аграрного маркетингу є те, що він охоплює такі стадії дослідження, як вивчення потреб і прогнозування попиту, вивчення асортиментної політики та розробка виробничої програми, вивчення каналів руху товару і організація збуту. В системі ринкових відносин аграрні підприємства не можуть нормально функціонувати без маркетингової служби, де важливу роль відіграє комерційна діяльність, робота з вивчення ринку, поліпшення якості продукції, управління її збутом.

Основними проблемами, що стримують розвиток агромаркетингу, є нерозвинена ринкова інфраструктура, недостатня кількість кваліфікованих кадрів, що володіють досвідом маркетингової роботи, відсутність повної інформації про стан внутрішнього і зовнішніх ринків продукції сільськогосподарського походження, нестаток матеріально-технічних і фінансових ресурсів для створення і функціонування служби маркетингу в підприємстві [2, с. 23-26].

Для ефективного планування і управління бізнесом в сфері аграрно-промислового комплексу в умовах жорсткої конкуренції і з огляду на можливі несприятливі погодні умови, сільські товаровиробники змушені впроваджувати елементи маркетингу в господарську діяльність. Від того, наскільки правильно побудована система аграрного маркетингу, залежить ефективне функціонування всього агропромислового комплексу, однак існуюча економічна ситуація не дозволяє більшості товаровиробників застосовувати всю систему маркетингу, оскільки, це вимагає додаткових фінансових ресурсів.

Література

1. Головний сайт про агробізнес – Latifundist.com. URL: <https://latifundist.com/>.
2. Арестенко Т. В., Арестенко В. В. Маркетинг підприємств АПК – комунікаційна складова. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) №1(25), 2014 с. 23-26.
3. Соловійов І. О. Формування системи маркетингу в аграрній сфері економіки. Економіка АПК. 2006. № 2. с. 103-110.
4. Якубовська Н.В. Розвиток агромаркетингу, як базової концепції ринкової діяльності сільськогосподарських підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. Х.: ХНУ, 2011. № 3. Т.3. с. 180-183.

Дмитренко Б. В.
Науковий керівник:
Якушев О.В.

Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Однією з найважливіших напрямків економічного розвитку агросфери в регіоні є комплексний розвиток сільських територій. Економічно стійкі й соціально розвинені сільські території є запорукою успішного функціонування, незалежності і продовольчої стабільності держави. Черкащина входить у топ-5 аграрних регіонів України і тому питання розвитку сільських територій в Черкаській області є надзвичайно актуальним.

Сьогодні на території Черкаської області існує 824 сіл, 15 селищ міського типу, діють 525 сільських рад. Земельний фонд Черкаської області становить 14,548 тисяч км² (70 % загальної площі), з них ріллі — 12,736 тисяч км² (88 % площі сільськогосподарських угідь) [1]. Це свідчить про те, що земля в області використовується надзвичайно інтенсивно, є значний поштовх для економічного розвитку даного сектору.

Статистичні дані свідчать, що за роки незалежності відбулося значне скорочення сіл та чисельність сільського населення Черкаської області. Так, за 2014-2016 рр. вона скоротилася на 2 % [1]. Це спричинено природним скороченням сільського населення та міграцією, внаслідок якої сільську місцевість залишає молодь та люди працездатного віку. Основними факторами знелюднення сіл є, насамперед, низький рівень матеріального забезпечення селян, обмежена кількість робочих місць, недостатня забезпеченість послугами та ін.

Проте, варто зазначити, що сучасний стан сільських територій Черкаської області характеризується не тільки структурними, функціональними та пов'язаними з ними соціальними і демографічними проблемами. Існує значний потенціал у розвитку сільськогосподарської та інших видів підприємницької діяльності на селі. За обсягом сільськогосподарського виробництва Черкаська область у 2016 році зайняла п'яте місце серед інших регіонів України.

Відродження сільських територій як невідкладна потреба зумовлює необхідність розробки чіткої програми дій держави. Важливу роль відіграє утворення у сільському господарстві кластерів [2]. Кластерні локальні мережі територіально-виробничих систем є джерелами і факторами забезпечення високого рівня та якості життя населення, економічного зростання й сталого розвитку території.

Необхідно звернути увагу на розвиток фермерських господарств. Держава повинна запровадити заходи, які б сприяли збільшенню кількості такого виду господарств, адже за даними статистики, в Україні спостерігається тенденція до зменшення кількості фермерств. Найважливішою проблемою у створенні фермерських господарств є відсутність стартового капіталу, на основі якого можна було б побудувати ефективно функціонуюче виробництво. Цю проблему можна усунути шляхом надання підприємцям вигідних кредитів [3]. Потрібно забезпечити гарантії збуту всієї виготовленої сільськогосподарської продукції за вигідними цінами; створити умови за яких фермерські господарства матимуть можливість оновлювати свою технічну базу.

Сьогодні фінансово-економічна підтримка аграрного сектора здійснюється переважно через комплекс програм, кожна з яких має на меті підвищення ефективності виробництва та дохідності товаровиробника. При цьому, через брак коштів Державного бюджету України, ця підтримка на 80 % здійснюється за рахунок сприятливої податкової політики, що є непрямую формою субсидіювання галузі.

Відомо, що сільське господарство є специфічною галуззю економіки. Це проявляється в тому, що, на відміну від багатьох інших галузей економіки, результати його діяльності значно залежать від природно-кліматичних умов. Тому одним із важливих напрямків розвитку сільськогосподарського виробництва є зменшення ризиків від природно-кліматичних умов та забезпечення подальшого розвитку аграрного сектора шляхом удосконалення системи захисту господарств.

Значним бар'єром для успішного розвитку і функціонування аграрного сектору в Україні є недосконалість нормативно-правових актів щодо аграрної політики держави. Тому їх необхідно переглянути і сформувавати правову базу, яка б захищала інтереси виробників сільськогосподарської продукції [5].

В еру науково-технічного прогресу, особливу увагу потрібно приділити інноваційній діяльності сільськогосподарських підприємств. Основними напрямками інноваційної діяльності в аграрному секторі є впровадження найбільш перспективних агротехнологій, що сприятиме стрімкому збільшенню продуктивності виробництва і зниженню витрат на одиницю продукції. В свою чергу відбудеться зміцнення її конкурентоспроможності на внутрішньому і світовому ринках.

Таким чином, серед основних проблем розвитку сільських територій Черкаської області можна виділити: відставання в рівні грошових доходів сільських жителів, високий рівень безробіття, погіршення рівня якості життя, висока смертність населення та міграція молоді в міста, погіршення екологічної ситуації.

Сільські території є в першу чергу середовищем і способом життя людей, а вже потім – сферою виробництва. Всі проблеми, що пов'язані з розвитком сільських територій, потребують комплексного вирішення: поєднання зусиль всіх владних структур, бізнесу і громадських організацій.

Література

1. Офіційний сайт Держкомстату України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Крисанов Д. Кластеризація економічної діяльності та обслуговування як інструмент сталого розвитку сільських територій / Д. Крисанов, Л. Удова // Економіка України. – 2009. - №11. – С. 3-13.
3. Саблук П.Т. Аграрна реформа в Україні (здобутки, проблеми і шляхи їх вирішення) / П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, М.М. Федоров // Економіка АПК. – 2009. - №12. – С. 3-13.
4. Недбаєва С.М. Державне регулювання страхуванням сільськогосподарських ризиків / Недбаєва С.М. // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. - №24. – С. 88-91.
5. Лузан Ю.Я. Напрями розвитку сільськогосподарського виробництва і соціальної сфери села / Лузан Ю.Я. // Економіка АПК. – 2009.- №7. – С. 3-12.

**СЕКЦІЯ: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ БІЗНЕС-ОСВІТИ
ТА УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ**

Довгун Я. О.

Науковий керівник:

д. е. н., професор О. В. Фінагіна

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Які наслідки застосування інформаційних і комунікаційних технологій в освітньому процесі вузу? Навряд чи можливо в контексті невеликого дослідження дати однозначну відповідь. Думки будуть вельми суперечливі. Не варто впадати в крайнощі: бути надто консервативним або, навпаки, радикальним в цьому питанні. Не варто забувати, що людина ХХІ століття живе в епоху високих технологій, неймовірних обсягів інформації і способів її отримання.

Використання інформаційних і комунікаційних технологій в сучасній освіті дозволяє підняти останній на зовсім інший рівень, перейти в нову якість, значно підвищуючи результативність і ефективність освітнього процесу, надаючи величезні можливості для самовдосконалення та самоосвіти.

Інформаційні технології зробили освітній процес більш гнучким і відкритим, забезпечили доступ до величезної бази електронних інформаційних ресурсів, дозволили організовувати навчання на високому рівні, спільну науково-дослідну роботу між студентом і викладачем навіть на відстані, в режимі реального часу.

У науковій літературі інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) – це узагальнююче поняття, яке описує різні пристрої, механізми, способи, алгоритми обробки інформації, які розширює знання людей і розвивають їхні можливості щодо керування актуальними проблемами. Термін інформаційно-комунікаційні технології пов'язані із передачею, створенням, обробкою, збереженням та управлінням інформацією. Міжнародні вчені та експерти обґрунтовують необхідність та важливість впровадження ІКТ у навчальний процес. Використання ІКТ виступає невід'ємною комп'ютерно-орієнтованою складовою педагогічної технології для розв'язання дидактичних завдань або їх фрагментів [3, с. 85-92].

Питання про застосування нових інформаційних технологій у ВНЗ у наш час порушується все частіше. Це не тільки нові технічні засоби, але й нові форми і методи викладання, новий підхід до процесу навчання. Інформаційні

технології у процесі навчання можуть вирішувати цілий ряд дидактичних завдань: формувати навички й уміння, використовуючи матеріали глобальної мережі; поповнювати знання стосовно оздоровчих технологій; формувати у майбутніх спеціалістів стійку мотивацію до здорового способу життя [2].

До основи інформаційних технологій можна віднести: мультимедійний комплекс, аудіо- та відео навчальні матеріали, мережева Web-версія курсу, друковані видання, електронні видання та посібники, систему тестування та навчальні комп'ютерні системи. Використання ІКТ у всіх формах навчання може привести до ряду негативних наслідків, серед яких: погіршення фізіологічного стану і здоров'я студента; ряд психолого-педагогічних проблем; зниження мовної активності студента (що особливо характерно для форм відкритого і дистанційного навчання), в результаті чого студент не має достатньої практики формулювання і висловлювання власних думок професійною мовою [1].

Слід врахувати й негативні моменти використання ІКТ. Перш за все, робота з комп'ютером швидко стомлює студентів. Можлива шкода здоров'ю (довга робота за комп'ютером в положенні сидячи протягом тривалого часу, стомлення очей, перевантаження суглобів кистей). Дія електромагнітного випромінювання монітора.

Отже, використання комп'ютерних технологій у процесі навчання є нагальною потребою сучасної освіти. В ході дослідження можна зробити наступні висновки: кошти ІКТ, що використовуються в сучасній освіті дозволяють досягати високих результатів у навчанні; нові технології дають можливість забезпечити взаємодію між викладачем і студентом в системі відкритого і дистанційного навчання; застосування різних засобів ІКТ в освітньому процесі може привести як до позитивних, так і негативних наслідків. Отже, у використанні засобів інформатизації освіти потрібний зважений і чітко аргументований підхід.

Література:

1. Балыкина Е.Н. Классификация компьютерных учебных программ URL: <http://aik.barnaul.ru/aik/krug/7/23.html>. (04.06.07)
2. Вища освіта в Україні і Болонський процес: Навч. посіб. / За ред. В. Г. Кременя. Авторський колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубіянюк, І. І. Бабич. – К.: Освіта, 2004. – 384с.
3. Малишевська І., Малишевський О. Виявлення змін процесу розвитку особистості учня під впливом інформатизації освіти. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2009. – № 1. – С. 85–92.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ОСВІТИ В ЧАСТИНІ БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Мистецтво управління знаннями є необхідною складовою конкурентоздатності та розвитку в сучасних умовах глобалізації, які тісно пов'язані з високотехнологічним виробництвом та передовим менеджментом, передачею знань і розвитком телекомунікаційних та інформаційних технологій. Українські компанії, які ще 5 років тому орієнтувалися лише на інноваційні продукти, сьогодні для забезпечення конкурентоздатності впроваджують нові технології у виробництво та управління і, найголовніше, потребують талановитих людей з практичними навиками управління бізнесом та сучасними інформаційними технологіями. Розробники ІТ та телекомунікаційних технологій пропонують підприємствам нові ефективні інструменти та комплексні рішення бізнес-управління, що, в свою чергу, впливає на розвиток навчальних технологій, трансформує педагогіку, систему освіти та освітній бізнес [3].

Одним із найактуальніших напрямів освіти, для отримання якісних знань з питань ведення успішного бізнесу в Україні та світі продовж останніх років є Магістр бізнес адміністрування (англ. *Master of Business Administration, MBA*). називатися Магістром Ділового Адміністрування. У всьому світі цю професійну кваліфікацію поважають найбільше, оскільки вона формує найбільш висококваліфікованих менеджерів-універсалів. Єдиної і загальноприйнятої систематизації програм не існує (так само як відсутній єдиний стандарт MBA). Проте можна виділити найбільш принципові форми проведення програм, поширені в світі [1]:

1. Executive MBA (EMBA) – програми орієнтовані на керівників вищої ланки, змістовно спираються на значний досвід роботи учнів.

2. Full time MBA – традиційні програми у форматі «очного» навчання, розраховані на навчання «з відривом від виробництва».

3. Part time MBA – програми проводяться «очно», але при цьому, які передбачають, що учень віддає навчанню не весь свій час (як правило через необхідність поєднувати навчання з роботою). Найбільш поширені варіанти вечірньої і модульної побудови програм Part-time.

4. Distance-learning MBA – програми, при яких для досягнення ще більшої гнучкості навчального процесу використовуються методи дистанційного навчання.

5. Mini MBA – програми навчання найактуальніших питань організації та управління бізнесом [4].

Попит на MBA зростає і на українському ринку освітніх послуг. Все більше роботодавців вказують критерій «диплом MBA» як обов'язковий чи

бажаний для кандидатів на позиції вищого та середнього менеджменту. Сьогодні в Україні діють більше 2-х десятків бізнес-шкіл, як приватних, так і створених на базі державних університетів. Серед них варто виділити найбільш популярні [6]:

– Києво-Могилянська бізнес-школа (КМБШ) (вартість навчання складає 940 000 грн.);

– Міжнародний інститут бізнесу (МІБ) (вартість навчання – 99 000 грн.);

– Львівський інститут менеджменту (ЛІМ) (вартість навчання – 66 000 грн.);

– Міжнародний університет фінансів (вартість навчання – 35 000 грн.);

Популярність тих чи інших бізнес-програм MBA, тенденції розвитку ринку бізнес-освіти та впровадження нових технологій стрімко змінюються рік від року.

Розглянемо основні тренди та ключові зміни в бізнес-освіті України впродовж 2017-2018 рр. [2; 5].

1. Прорив цифрових технологій у сфері освіти – ключову роль в освітньому процесі відіграють інновації. Навчальні курси повністю переходять на цифрову основу.

2. Навчання стає більш експериментальним – відбувається кількісний і якісний прорив в області експериментальних методів навчання, проходить розробка нових програм, заснованих на інноваційних методах освіти. Це призводить до диференціації бізнес-шкіл.

3. Гнучкість та відповідність індивідуальним потребам студентів – бізнес-школи відслідковують та втілюють в життя нові способи здійснити це, вносячи зміни в зміст і терміни навчальних курсів, відкриваючи нові спеціальності.

4. Широка спеціалізація бізнес-освіти – сьогодні ряд бізнес-шкіл пропонує програми бізнес-адміністрування в освіті, медицині та інших сферах. Затребуваність професіоналів у сферах, які раніше не належали до бізнесу призводить до необхідності переформатування та розширення можливостей підготовки менеджерів програми MBA.

5. Інтернаціоналізація освіти – досвід зарубіжних партнерів і компаній може стати тим визначальним фактором, який дозволить вивести компанію на найвищий рівень, зробити її найбільш конкурентоспроможною. Відповідно найближчим часом актуальними трендами будуть: вивчення англійської на рівні B1 та B2, постійне спілкування з зарубіжними колегами, ділові та бізнес-тури для отримання нових ідей та інструментів ведення бізнесу.

6. Навчання впродовж всього життя – оскільки для студентів/співробітників важливе не тільки професійне становлення та кар'єрне зростання, але й власний індивідуальний розвиток, набуває значення концепція «Life Long Learning» – навчання впродовж усього життя. Дана концепція вчить отримувати знання, роботу, комунікації з колегами та суттєво розширює горизонти власної персони. Курси з підвищення кваліфікації, тренінги з розширення знань в суміжних сферах діяльності, семінари та майстер-класи з вивчення найновітніших концепцій ведення бізнесу – все це має відбуватися на постійній основі впродовж всього професійного циклу працівника.

Навчання через історії (Кейс-метод) – не є принципово новим трендом, але якісне подання інформації на рівні успішних історій побудови бізнес-проектів, ідей та цілей дозволить зробити слухачеві особисті висновки, що максимально адаптуються під конкретну ситуацію, подію, проблему, що в подальшому дозволить пришвидшити її розв’язок та отримання оптимального результату. Саме цей метод зарекомендував себе як один з найбільш затребуваних і ефективних форматів навчання, тому залишиться в трендах бізнес-освіти цього року.

Отже, таке позитивне явище таке як розвиток та модернізація бізнес-освіти в Україні, який розпочався ще в 90-х рр. і продовжується досі можливо віднести до модних тенденцій Заходу, де поняття МБА та бізнес-освіти існує вже досить довгий час. Економіка України, що інтегрується у міжнародний бізнес-простір, збільшує кількісний і якісний попит на керівників нової формації. Це, в свою чергу, дає імпульс важливим нововведенням у вітчизняну бізнес-освіту, одним з головних векторів еволюції якої сьогодні є освоєння міжнародних стандартів професійної підготовки менеджерів.

Література

1. Актуальные проблемы экономики и менеджмента: теория, инновации и современная практика. Монография / Под редакцией Кузнецова Э.А. - Харьков: Бурун Книга, 2011. - 512 с. 2.
2. Війна за таланта / Е. Майклз, Х. Хендфшд-Джонс, Е. Екселрод; пер. з англ. Ю.С. Корнилович. - М.: Манн, Іванов і Фербер, 2005. - 272 с.
3. Бізнес-освіта та технології електронного дистанційного навчання. URL : <http://www.management.com.ua/be/be005.html>.
4. Бізнес- освіта. Поняття та реалії. URL : <http://vnz.org.ua/biznes-osvita/pro>.
5. Тренди бізнес-освіти в 2017 році. URL : <https://osvita.ua/add-education/56118/>.
6. Бізнес-освіта в Україні. URL : <https://businesseducation.platfor.ma/>.

УДК 378.147

Супрун В.О.
Науковий керівник:
Ю. С. Чумаченко
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ

Стрімкий розвиток суспільства формує складні умови для функціонування підприємств різних галузей та напрямів діяльності. Для успішного розвитку, підприємствам необхідно використовувати різні засоби та механізми для

утримання своїх ринкових ніш, конкурентних позицій та аудиторії споживачів. Важливим вектором розвитку, у такій ситуації, є тактика спрямована на використання інновацій у своїй діяльності. Підприємства використовують уже відомі, або розробляють свої, інноваційні продукти для оптимізації діяльності, виробництва нових видів товарів чи надання послуг, або ж продажу інноваційної розробки. Це стосується і системи освіти.

Застосування інноваційних технологій в освіті має вирішальне значення, адже навчальний процес повинен бути осучасненим а знання, які отримуються, необхідними та актуальними. Розвиток освіти в умовах інформатизації, передбачає практичне використання комп'ютерної техніки телекомунікацій, розробки відповідного програмного забезпечення, інтерактивні методи навчання та доступ до оновлених інформаційних баз. Використання інноваційних технологій у процесі навчання трансформують процес передачі інформації від викладача до студентів та сприяють її кращому засвоєнню.

Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається шляхом апробації в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження. Розвиток інновації залежить від того, наскільки соціально-психологічне середовище потребує нової ідеї. Подальше існування інновації пов'язане з переходом у стадію стабільною функціонування. Отже, інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [2, с. 13].

Однією з провідних інноваційних технологій у галузі освіти виступає організація освітніх (академічних) бізнес-інкубаторів, які формуються при навчальних закладах. Академічні інкубатори підприємництва – це структури, створені на громадських засадах у науково-освітніх закладах за сприяння місцевої влади та іноземних організацій з метою підтримки розвитку малого підприємництва в регіоні. Їх діяльність забезпечується на паритетній та регулярній основі, базується на принципах соціального партнерства, співпраці працівників органів місцевого самоврядування, об'єднань підприємців, громадських і профспілкових організацій працівників недержавного сектору економіки [1].

Освітні бізнес-інкубатори створюються з метою підвищення якості підготовки молодих фахівців за рахунок впровадження нових форм навчання. Діяльність академічного бізнес-інкубатора спрямована на створення, за участю студентів, малих підприємств-виробників наукомісткої продукції, відпрацювання механізму генерації нової хвилі підприємців в області інформаційних технологій і радіоелектроніки, розвиток наукових шкіл і зміцнення їх зв'язку з ринком, а також розробка інноваційних продукція практичного та теоретичного спрямування.

Основною метою студентського інноваційного бізнес-інкубатора повинен бути захист і представництво інтересів студентів через перетворення інноваційних студентських ідей, проектів у готові наукоємні продукти і/або

діючі інноваційні підприємства шляхом надання організаційної, адміністративної, інформаційно-консультаційної та науково-методичної підтримки. Функціонування студентських інноваційних бізнес-інкубаторів сприятиме самостійній роботі студентів та процесу формування їх наукового мислення і підприємницьких здібностей. Це дієвий механізм підтримки талановитої молоді та залучення до роботи найперспективніших наукових шкіл університетів [3, с. 136].

Таким чином, під освітнім бізнес-інкубатором слід розуміти сукупність умов, які сприяють створенню та розвитку малих інноваційних підприємств, спроможних ефективно функціонувати на ринку, як в університетському інкубаторі, так і після виходу з нього.

Отже, зважаючи на конструктивні зміни економічного середовища та середовища розвитку людини, необхідно активно впроваджувати інноваційні технології та активізувати процес інноваційної діяльності у різних сферах діяльності. Система освіти має в першу чергу обрати курс інноваційного розвитку, оскільки саме це є основою становлення людини та підготовкою її до подальшого життя.

Література

1. Академічний бізнес-інкубатор: організаційно-методичне забезпечення впровадження інновацій: практ. посіб. / за заг. і наук. ред. С. М. Серьогіна. – Дніпропетровськ : Принта, – 2013. – 120 с.
2. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12-28.
3. Тульчинська С.О. Функціонування студентських бізнес-інкубаторів на базі провідних університетів України. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2015, № 2, С. 134-143.

Наукове видання
(українською мовою)

**СУЧАСНІ ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

12 квітня 2018 р. м. Черкаси

**ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**СУЧАСНІ ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**